

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН АГARTУУ МИНИСТРЛИГИ
КЫРГЫЗ БИЛИМ БЕРҮҮ АКАДЕМИЯСЫ**

ОКУУ ПРОГРАММАСЫ

"МЕН ЖАНА ДҮЙНӨ"

Кыргыз Республикасында
жалпы билим берүү уюмдарынын 1-5-класстары үчүн

Бишкек – 2025

Иштеп чыккандар:

Солошенко О.В. – №65 ЖББОМ директору, Бишкек шаары
Дюшеева Н.К. – п.и.д., профессор

Рецензенттер:

Марченко Л.Ю. – Б.Н. Ельцин атындагы Кыргыз-Россия Славян
университетинин окутуучусу
Аршинова С. – №13 ОМ башталгыч класс мугалими, Бишкек шаары

МАЗМУНУ

1. ТҮШҮНДҮРМӨ КАТ	4
2. БӨЛҮМДӨРДҮН ТИЗМЕСИ ЖАНА СААТТАРДЫН БӨЛҮМДӨР БОЮНЧА БӨЛҮШТҮРҮЛҮШҮ (БАРДЫК КУРС БОЮНЧА)	7
3. БӨЛҮМДӨРДҮН МАЗМУНУ ЖАНА КЛАССТАР БОЮНЧА ОКУУ НАТЫЙЖАЛАРЫНА ТАЛАПТАР	9
4. ОКУТУУНУН НЕГИЗГИ ЫКМАЛАРЫ, ФОРМАЛАРЫ, ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ	60
5. БААЛООНУН НЕГИЗГИ ЫКМАЛАРЫ ЖАНА ЖОЛДОРУ	61
6. ОКУУ-МЕТОДИКАЛЫК КАМСЫЗДОО.....	64
7. ГЛОССАРИЙ.....	64

1. ТҮШҮНДҮРМӨ КАТ

«Мен жана дүйнө» – бул жаратылыш таануу багытындагы билимдер менен адамдын ар кандай ишмердүүлүк түрлөрүн жана коомдук мамилелер тутумун чагылдырган билимдердин өз ара байланышын ачып берген интеграцияланган курс болуп эсептелет. Ал чындыгында түзүлгөн ар түрдүү көрүнүштөрдү өз ара байланышта таанып-билүүгө шарт түзүп, жаратылыш, коом жана адам тууралуу тутумдуу кабылдоону калыптандырат.

«Мен жана дүйнө» курсунун мааниси – бул курсту окуу процессинде окуучулар адам, жаратылыш жана коомдун өз ара байланышы тууралуу гана эмес, ошондой эле айлана-чөйрөдөгү себеп-натыйжа байланыштарын түшүнүүгө үйрөнгөн практикалык багыттагы билимдердин негиздерин өздөштүрүшөт. Жаратылыш таануу маселелерине терең кирип, илимий ой жүгүртүүнүн негиздери калыптанат.

Курстун мазмунуна өзүн таануу, өзүн өнүктүрүү маселелери да киргизилген. Жашоонун коопсуздугу жана саламат жашоо образынын негиздери өзгөчө көңүл менен каралган. Бул предметти үйрөнүү менен окуучулар финансылык сабаттуулук жана медиасабаттуулук боюнча элементардык көндүмдөргө ээ болушат.

«Мен жана дүйнө» интеграцияланган предметинин **максаты** – Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү уюмдарынын башталгыч класстарынын окуучуларында **илимий дүйнө таанууну**, ошондой эле **«жаратылыш – адам – коом»** системасындагы ар түрдүү жана өзгөрүлмөлүү чөйрөдө натыйжалуу өз ара аракеттенүүгө даярдыгын алардын жаш өзгөчөлүгүнө ылайык деңгээлде калыптандыруу болуп саналат.

Башталгыч мектепте коюлган максатка жетүү үчүн төмөнкү **МИЛДЕТТЕРДИ** аткаруу зарыл:
Билим берүүчүлүк:

- дүйнөнү түшүнүү жана табигый, гуманитардык жана коомдук илимдер тармагында андан ары билим алуу үчүн зарыл болгон негизги концептуалдык аппаратка ээ болууну уюштуруу;
- Кыргызстандын жаратылышы жана ар түрдүү коому жөнүндө негизги билимдерди алууну камсыз кылуу;
- табигый-илимий жана коомдук маалыматты, анын ичинде ар кандай булактардан алынгандарды өндүрүмдүү иштетүү үчүн көндүмдөрдү жана жөндөмдөрдү өнүктүрүү;
- окуучулардын жаратылышты жана коомду изилдөөнүн негизги ыкмаларын өздөштүрүүсүнө шарттарды түзүү;
- жаратылыш жана коомдук дүйнөнүн мыйзамдары жана анын туруктуу өнүгүүсү жөнүндө алгачкы түшүнүктөрдүн калыптанышын камсыз кылуу;
- жаратылыштагы жана коомдогу негизги коркунучтарды, анын ичинде өзгөчө кырдаалдарды айырмалоого үйрөтүү;

Тарбия берүүчүлүк:

- балдарда адеп-ахлак жана жашоо баалуулуктары жөнүндө түшүнүктөрдү калыптандыруу;
- курчап турган жаратылыш жана социалдык дүйнөгө, анын ар түрдүүлүгү менен баалуулукка негизделген аң-сезимдүү мамилени калыптандыруу;
- окуучуларда гендерлик, социалдык, маданий, тилдик жана башка айырмачылыктарга карабастан адамдын кадыр-баркын, өзүнүн жана башкалардын маанилүүлүгүн сезүүнү өнүктүрүүгө көмөктөшүү;
- Кыргызстандын жаратылыш байлыгынын жана адамдык потенциалынын

уникалдуулугун, Кыргызстандын маданиятынын жана социалдык топторунун көп түрдүүлүгүн түшүнүүнү камсыз кылуу;

- Мекенге, туулуп-ескен жерге болгон сүйүүгө тарбиялоо;
- окуучуну Кыргызстандын жараны катары тынчтыктын, теңдиктин, инклюзивдүүлүктүн жана адам укуктарын урматтоонун духунда өзүн дүйнөлүк коомчулуктун бир бөлүгү катары сезүүгө тарбиялоо;
- өз ден соолугуна жана башка адамдардын ден соолугуна баалуулукка негизделген жана аң-сезимдүү мамиленин негизин түзүү;
- өзүн-өзү таануу жана курчап турган дүйнөнү таануу үчүн туруктуу мотивация үчүн шарттарды түзүү.

Өнүктүрүүчүлүк:

- башкаларга урмат-сый, боорукердик жана адамгерчилик мамиле көрсөтүүгө үйрөтүү;
- өзүн-өзү таануунун, адамдын физикалык, эмоционалдык жана социалдык мүмкүнчүлүктөрүн жана алардын чектерин адекваттуу баалоонун негизги ыкмаларын иштеп чыгууну камсыз кылуу;
- практикалык көйгөйлөрдү чечүү, сүйлөшүүлөрдү жүргүзүү көндүмдөрүн өнүктүрүү, чыр-чатактарды оң чечүү үчүн баарлашуу жана кызматташуу үчүн шарттарды түзүү;
- билим берүү ишин өз алдынча пландаштыруу жана ишке ашыруу көндүмдөрүн өнүктүрүүгө жана башка окуучулар жана мугалимдер менен билим берүү кызматташтыгын уюштурууга көмөктөшүү;
- жаратылыш жана коомдук кубулуштарды байкоо жана изилдөө, өзүнүн маалыматтык продуктуларын түзүү жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүүгө көмөк көрсөтүү;
- коркунучтуу учурларда, анын ичинде өзгөчө кырдаалдарда коопсуз жүрүм-турумдун алгоритмдерин өздөштүрүүсүн камсыз кылуу;
- табигый жана социалдык чөйрөдө ден соолукту сактоо жүрүм-турумунун эрежелерин иштеп чыгууга көмөктөшүү;
- алардын табигый чөйрөсүндө жашыл көндүмдөрдүн негизинде иш-аракет кылууга түрткү берүү;
- алынган билимдерди жана көндүмдөрдү реалдуу турмуштук көйгөйлөрдү чечүү үчүн колдонууга көмөктөшүү.

Предметтин мазмуну төмөнкү баалуулуктардын негизинде түзүлөт:

Жашоонун баалуулугу – адам өмүрүн жана бүтүндөй жаратылышта жандуу нерселердин бар экендигин эң чоң баалуулук катары таануу.

Адамдын баалуулугу, акыл-эстүү жандык катары өзүн-өзү таанууга, өзүн-өзү кабыл алуу жана өзүн-өзү сыйлоо, өзүн-өзү өркүндөтүүгө умтулуу, өзүн баалоо, жашоого жана адамзатка болгон сүйүүсүн көрсөтүү. сезимине ээ болуу.

Жаратылыштын баалуулугу – жаратылыш дүйнөсүнүн бир бөлүгү катары өзүн аңдоо, жашоо чөйрөсү жана адамдын жашоосу катары ага аяр мамиле кылуунун зарылдыгы, экологиялык аң-сезимди калыптандыруу, «Адам – Жаратылыш – Коом» системасындагы эрежелерди, милдеттерди жана нормаларды калыптандыруу жана аңдап билүү.

Жарандык баалуулук жана патриоттуулук – адам өзүн коомдун, элдин, өлкөнүн жана мамлекеттин өкүлү катары, Кыргызстанды, элин, өзүнүн кичи мекенин жана бүтүндөй дүйнөнү сүйгөн адам катары аң-сезими.

Үй-бүлөнүн баалуулугу – бул баланын өсүп-өнүгүүсү үчүн эң маанилүү болгон социалдык жана билим берүү чөйрөсү, ал маданий салттардын мурастык байланыштуулугун камсыз кылат.

Социалдык тилектештиктин баалуулугу – адам укуктарын жана эркиндиктерин таануу; адамдарды урматтоо жана ишеним, коомдун нормаларына, эрежелерине жана мыйзамдарына ылайык жогорку моралдык мамилелерди куруу.

Илимий таануунун баалуулугу – бул билимге болгон баалуулук, изденүүгө, таанууга жана чындыкты табууга умтулуу, ийгиликтүү окуунун туруктуулугун, ырааттуулугун жана келечектүүлүгүн камсыздоо.

Эмгектин жана чыгармачылыктын баалуулугу – эмгекти урматтоо, чыгармачылык менен жаратмандык, чечкиндүүлүк жана туруктуулук, эмгекти сүйүү.

Башталгыч класстын окуучулары өзүн жана курчап турган дүйнөнү изилдөө менен үйдө, мектепте, көчөдө аларды курчап турган социалдык жана жаратылыш чөйрөсү, объектилери жана заттары менен коопсуз өз ара аракеттенүүгө; техникалык каражаттарды коопсуз пайдаланууга жана табигый же социалдык жагдайларга байланыштуу өзгөчө кырдаалдарда аракеттенүүгө үйрөнүшөт.

Башталгыч класстын окуучуларында башталгыч илимий жана долбоордук иштерди аткаруу процессинде когнитивдик мотивдер, дүйнөнү (илим, техника, искусство, жаратылыш ж.б.) таанууга болгон кызыгуусу калыптанат, окууга позитивдүү мотивация түзүлөт, өз алдынча, чыгармачылык менен ойлонуу жөндөмдүүлүгү, функционалдык сабаттуулук калыптанат.

Предметтин жана изилдөө объекттеринин (адамдар, жаратылыш жана коомдук кубулуштар) максатынын негизинде төмөндөгү предметтик компетенттүүлүктөрдүн комплекси түзүлгөн:

1. Социалдык-жекече компетенттүүлүк – бул жөндөм:

- адеп-ахлак нормаларынын жана моралдык идеалдардын негизинде өзүнө, элге, коомго, мамлекетке, Мекенге жана бүтүндөй дүйнөгө болгон мамилени баалоо жана аң-сезим менен тизмектөө;
- айланасындагы адамдар менен баарлашуунун эрежелерин жана ыкмаларын сактоо;
- гендерлик, социалдык, этникалык, тилдик же башка таандыктыгына карабастан өздөрүнүн укуктарын, милдеттерин жана эркиндиктерин ишке ашырууга жана башка адамдардын укуктарын, милдеттерин жана эркиндиктерин колдоого багытталган иш-аракеттерди жүргүзүү;
- жарандык коомдун активдүү мүчөсү болуу.

2. Табигый-илимий компетенттүүлүк – бул жөндөм:

- табигый-илимий билимдерди колдонуу жана жаратылыш кубулуштарын түшүндүрүү;
- курчап турган дүйнөнү изилдөө ыкмаларын колдонуу:
 - Байкоолорду чогултуп, сүрөттөр менен таблицаларда көрсөтүү.
 - Көрсөтмөлөрдү жана практикалык тапшырмаларды коопсуз аткаруу.
 - Объекттерди сорттоо жана топтоо.
 - Суроолорду берип, жоопторду кантип тапса болоорун талкуулоо.
 - Болжолдоолорду жасоо.
 - Жабдууларды туура колдонуу.
 - Изилдөөлөрдү сүрөттөп, алдын ала айтылган натыйжалардын тууралыгын аныктоо.
 - Тиешелүү бирдиктерде өлчөөлөрдү алуу.
- маалыматтарды илимий чечмелөө жана жыйынтык чыгаруу үчүн далилдерди колдонуу.

3. Экологиялык компетенттүүлүк – бул жөндөм:

- адамдын иш-аракети аркылуу курчап турган дүйнөгө киргизилген өзгөрүүлөрдү түшүнүү;
- “Адам – Коом – Жаратылыш” системасында жоопкерчиликтүү иш алып баруу;
- иш-аракеттерди айлана-чөйрөгө зыян келтирбегендей кылып долбоорлоо жана иштетүү менен экологиялык таза жашоо образын алып баруу.

4. Коопсуз жашоо ишмердүүлүгү компетенттүүлүгү – бул жөндөм:

- негизги коркунучтарды таануу, алардын касиеттерин жана мүнөздөмөлөрүн, алардан коргоо ыкмаларын тандоо;
- үйдө, жаратылышта, коомдо, виртуалдык мейкиндикте коопсуз жүрүм-турумду көрсөтүү;
- дени сак жашоо стандарттарын сактоо, адам өмүрүнүн баалуулугун түшүнүү.

2. БӨЛҮМДӨРДҮН ТИЗМЕСИ ЖАНА БӨЛҮМДӨР БОЮНЧА СААТТАРДЫН БӨЛҮШТҮРҮЛҮШҮ (БАРДЫК КУРС БОЮНЧА)

Таблица 1. – Бөлүмдөрдүн тизмеси жана бөлүмдөр боюнча сааттардын бөлүштүрүлүшү (бардык курс боюнча)

№	Мазмун линиясы	Тематикалык линиялар	Сааттардын саны					Сааттардын жалпы саны
			1-кл.	2-кл.	3-кл.	4-кл.	5-кл.	
1	Мен (инсан)	Өзүн-өзү таануу	3	3	3	4	4	17
		Мен жана менин убактым	3	2	2	2	2	11
		Жеке коопсуздук	7	7	3	3	4	24
2	Коом	Мен жана менин үй-бүлөм	3	2	3	2	4	14
		Мен коомдомун	4	4	4	4	4	16
		Эл эмгеги	7	4	3	2	3	19
		Мен Кыргыз Республикасынын жаранымын	7	7	7	8	8	37
		Каржы дүйнөсүндө	3	3	3	3	4	16
		Маалымат агымында	4	4	5	3	5	21
		Коомдогу коопсуздук	10	10	7	5	5	37
3	Табигый-илимий	Биздин денебиз	6	3	4	4	6	20
		Ден соолукта болуу	6	6	4	5	Темалар өз алдынча Табият таануу предметине бөлүнөт	24
		Жандуу жана жансыз жаратылыш	6	6	6	3		21
		Жаныбарлар. Өсүмдүктөр	6	6	5	5		22
		Жашоо чөйрөсү	-	8	5	5		18
		Материалдар, заттар, бөлүкчөлөр	6	8	5	6		25
		Жарык жана караңгылык	-	7	4	5		16

		Электр энергиясы	4	7	-	4		15
		Энергия	-	-	5	-		5
		Күчтөр. Күчтөрдү өлчөө.	6	6	-	5		17
		Минералдар	-	6	2	-		8
		Магниттер	5	-	3	-		8
		Үндөр	4	-	-	-		4
		Жер жана космос	4	5	4	4	7	26
		Дүйнөнү кантип тааныйбыз	4	5	4	4	4	21
4	Менин өлкөмдүн жаратылышы	Курчап турган жаратылыш дүйнөсү	10	7	6	7	8	39
		Жаратылыштагы коопсуздук	10	6	4	4	7	31
Жалпы сааттар			128	132	102	102	68	532

Предметти үйрөнүүгө төмөндөгүдөй сааттар бөлүнөт:

1-класс - жумасына 4 саат (1-жарым жылдык - Мен (инсан), коом, өлкөмдүн жаратылышы боюнча суроолорго басым жасоо, 2-жарым жылдык - табият таануу мазмундук линиясына басым жасоо).

2-класс – жумасына 4 саат

3-класс – жумасына 3 саат

4-класс – жумасына 3 саат

5-класс – жумасына 2 саат (табият таануу предмети өз алдынча предмет катары бөлүнүп кетет)

Ар бир класста тематикалык линиялар үчүн сааттардын саны мугалимдин каалоосу боюнча өзгөртүлүшү мүмкүн.

3. БӨЛҮМДӨРДҮН МАЗМУНУ ЖАНА КЛАССТАР БОЮНЧА ОКУУ НАТЫЙЖАЛАРЫНА ТАЛАПТАР

Таблица 2. – Бөлүмдөрдүн мазмуну жана класстар боюнча окуу натыйжаларына талаптар

1-класс

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар 1-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
мен адаммын	Өзүн-өзү таануу	Менин атым, фамилиям. Сырткы көрүнүш маданияты. Мен окуучумун. Менин мектебим.	Толук атын жана фамилиясын атай алат. Сырткы келбетин сүрөттөп берет. Өзүнүн мектеби жөнүндө айтып берет. Класстардын жана бөлмөлөрдүн максатын түшүндүрөт.	Класста жана мектеп имаратында туура багыт ала алат. Өзүнө кам көрүү жөндөмүнө ээ.	Өзүн аныктайт; Сырткы келбетине кам көрөт; Окуучулук ролун түшүнөт жана кабыл алат.
	Менин убактым	Күн жана түн. Аптанын күндөрү. Айлар жана мезгилдер.	Күн менен түндүн айырмасын сүрөттөп берет. Аптанын күндөрүн ирети менен тизмектейт. Айларды ырааттуу атайт жана аларды мезгилдерге байланыштырат.	Аптанын, айдын, мезгилдин учурдагы күнүн аныктайт. Негизги иш-аракеттерин күндүн убактысы менен байланыштырат.	Убакытты багыттоонун маанилүүлүгүн түшүнөт.
	Үйдө жана мектептеги коопсуздук	Коопсуздук деген эмне? Адашып калсаң өзүңдү кантип алып жүрүш керек? Мектепте жана үйдө коопсуздук эрежелери. Өрт коопсуздугунун эрежелери	Үйүнүн дарегин толук атайт. Коопсуздук деген эмне экенин түшүндүрө алат. Үйдө жана мектепте пайда боло турган коркунучтарды айырмалап билет (класста, коридордо, лифттерде, подъездде, квартирада, мансардда,	Үйдө жана мектепте айланадагы нерселерге баа берет жана аларды коопсуз пайдалануу эрежелерин сактайт.	Үйдө тартипти жана тазалыкты сактайт жана коркунуч булактарын коопсуз иштетүү зарылдыгын түшүндүрөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар 1-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
			ээн жерлерде, караңгыда) Учтуу заттарды, дары-дармектерди ж.б. колдонууда коопсуздук эрежелерин билет. Улуулар жокто үйдө жүргөндөгү аракеттердин алгоритмин, чоочун адамдар менен жүрүм-турум эрежелерин билет. Мектепте жана үйдө өрт коопсуздугунун негизги эрежелерин билет жана түшүндүрө алат. Өрт коопсуздугунун чаралары. Үйдө же мектепте өрт чыкса эмне кылуу керектигин түшүндүрөт.	Машыгуу кырдаалында кооптуу кырдаалдарда аракеттердин алгоритмин көрсөтөт. Эгер адашып калса, жүрүм-турум алгоритмин колдонот.	Коопсуз жүрүм- турумдун маанилүүлүгүн жана баалуулугун түшүнөт. Жардам алуу үчүн кайда барарын билет.
Мен жана коом	Мен жана менин үй-бүлөм	Мен жана менин үй- бүлөм. Үй-бүлөдөгү мамилелер.	Үй-бүлө мүчөлөрүнүн аты-жөнүн толук атай алат. Үй-бүлө мүчөлөрүнүн оозеки «портретин» түзө алат. Үй-бүлөлүк баалуулуктар жана салттар жөнүндө айта алат.	Өзүн үй-бүлө мүчөсү катары көрсөтө алат, үй-бүлөдөгү ролу жөнүндө айта алат.	Үй-бүлө мүчөлөрүнө, үй-бүлөлүк баалуулуктарды урматтоо менен мамиле кылат, сезимдери менен бөлүшө алат.
	Мен коомдомун	Классташтар, мугалимдер. Мектеп этикасы.	Мектепте жүрүм-турум эрежелерин тизмектей алат. Мугалимге аты жана атасынын аты менен кайрыла алат. Классташтардын атын билип, аты менен кайрылат.	Тентуштары жана мугалимдери менен достук мамиле түзө алат. Мектепте жүрүм-турум эрежелерин сактай алат.	Коомдо белгиленген эрежелерди сактоонун маанисин түшүнөт жана түшүндүрүп бере алат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар 1-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
					Айланадагы адамдарга урмат-сый, сылык-сыпаа, жоопкерчилик жана ак ниеттүүлүк көрсөтө алат.
	Эл эмгеги	Ким эмне кылат? Куралдар. Ар бир адамга жумуш үчүн эмне керек? Сезондук жумуш. Тарбиялык иштерди уюштуруу.	Адамдардын эмгегинин түрлөрүн жылдын мезгили менен байланыштырат. Аспаптарды аткарылып жаткан ишке дал келтирет. Адамдардын кээ бир кесиптерин атайт жана алардын өзгөчөлүктөрүн айтып берет. Колдонгон буюмдар жана продукттар адамдардын эмгегинин натыйжасы экенин түшүндүрөт.	Иш мейкиндигин тапшырмага ылайык уюштурат. Окуу куралдарын жана шаймандарды максатка ылайык колдонот. Негизги жумуш милдеттерин аткарат (өзүнүн артын тазалоо, тартипти сактоо, гүлдөрдү сугаруу ж.б.у.с.)	Эл эмгегинин маанисин түшүндүрөт. Өзүнүн жана башкалардын эмгегин урматтайт.
Мен жана коом	Мен Кыргыз Республикасынын жаранымын	Кыргыз Республикасынын мамлекеттик символдору. Бишкек Кыргызстандын борбору. Эмне үчүн Манас биздин сүйүктүү баатырыбыз?	Мамлекеттин толук аталышын жаза алат. Кыргыз Республикасынын символикаларын айтып бере алат. Мекен деген сөздүн маанисин түшүндүрүп бере алат. Манас эпикалык баатыр, эл баатыры экенин билет. Манастын осуяттары менен тааныш.	Мамлекеттик гимнди аткаруунун эрежелерин сактайт. Кыргыз элинин салттуу улуттук оюндарын билет, ойной алат.	Мамлекеттик символдорго урмат көрсөтөт. Өз жерин сүйүү, достук жана ынтымак, элдин үрп-адатын, салт-санаасын урматтоо, өз тарыхына

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар 1-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
					кызыгуу, айлана-чөйрөнү коргоонун маанилүүлүгүн түшүнөт;
	Каржы дүйнөсүндө	Акча, анын мааниси. Дүкөн. Дүкөндөрдүн түрлөрү.	Акчанын адамдардын жашоосундагы ролун түшүндүрө алат. Дүкөндөрдү соода аймактары боюнча классификациялай алат. Сатып алуучунун аракетинин алгоритмин түшүндүрөт. Дүкөндөрдө кимдер иштегенин жана алардын ишинин өзгөчөлүктөрүн билет.	Дүкөндүн атын ал саткан продукция менен байланыштыра алат. Товарларды топтор боюнча сорттой алат.	Билгиле Дүкөндөгү жүрүм-турум эрежелерин билет, сактайт, түшүнөт.
	Маалымат агымында	Биздин досубуз компьютер. Компьютерди колдонуудагы коопсуздук эрежелери.	Жөнөкөй мисалдар аркылуу адамдын жашоосундагы жана ишмердүүлүгүндөгү маалыматты ала алат, сактоо жана жөнөтүү процесстерин түшүндүрө алат. Компьютерди колдонууда негизги коопсуздук эрежелерин тизмектей алат.	Электрондук түзүлүштөр менен иштөөдө коопсуздук эрежелерин сактайт.	Электрондук каражаттарды колдонуунун адам жашоосундагы маанисин баалай алат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар 1-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Мен жана коом	Коомдогу коопсуздук	Жол кыймыл эрежелери. Светофор.	Жол кыймылынын катышуучуларын билет жана айырмалай алат. Жолго жана анын элементтерине багыт ала алат. Светофор сигналдарын жана алардын маанисин билет. Жолдон өтүүнүн эрежелерин жана жол белгилеринин маанисин билет. Үйдөн мектепке коопсуз жолду аныктай алат. Шаардык (айылдык) транспорт менен тааныш. Транспортто жүрүм-турум эрежелерин, балдар үчүн коопсуз жайларды үйрөнөт.	Билим берүү кырдаалдарында жана күнүмдүк турмушта жол эрежелерин сактайт.	Ден соолук жана коопсуздук эрежелерин сактоонун маанилүүлүгүн түшүнөт.
		Бейтааныш адамдар менен байланышта болгон сактык чаралары.	Бейтааныш адамдар менен байланышта жүрүм-турум эрежелерин жана сактык чараларын билет.	Билим берүү кырдаалдарында жана күнүмдүк турмушта жол эрежелерин сактайт.	
Табигый илим	Биздин денебиз	Денебиздин бөлүктөрү Биздин беш сезим Биздин окшоштуктар жана айырмачылыктар	Адам денесинин негизги тышкы бөлүктөрүн аныктап, атай алат. Сезүү органдарын (көрүү, угуу, даам, жыт жана сезүү менен чектелет) жана алар кабылдаган нерселерди дененин тиешелүү бөлүктөрүнө байланыштырып аныктай алат. Адамдардын бири-биринен кандайча окшош жана айырмаланарын сүрөттөп бере алат.	Курчап турган дүйнө жөнүндө суроолорду берип, жоопторду кантип табууну талкуулай алат. Эмне болушу мүмкүн деген божомолдорду жасай алат.	Ар түрдүүлүктүн баалуулугун түшүнүү жана бири-бирин урматтоо.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар 1-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
	Ден соолукта бол	Тишти кантип туура жууш керек жана эмне үчүн колду жууш керек? Дене тарбия, денени чыңдоо, ачык абада оюндар	Жеке гигиена талаптарын билет жана колдоно алат. Эртең мененки көнүгүүлөр үчүн кээ бир көнүгүүлөрдү билет. Денени чыңдоонун бир нече жолдорун жана ачык абадагы оюндардын маанилүүлүгүн билет.	Объекттерди, материалдарды жана жандыктарды алардын ортосундагы окшоштуктарды жана айырмачылыктарды байкоонун негизинде	Өзүнүн жана башка адамдардын ден соолугунун баалуулугун түшүнөт;
	Жаратылыш, жандуу жана жансыз	Тирүү жана эч качан тирүү эмес Тирүү жандыктардын муктаждыктары	Эч качан тирүү болбогон жандыктарды жана объекттерди аныктайт. Жаныбарлар, анын ичинде адамдарга да жашоо үчүн аба, суу жана жетиштүү тамак-аш керек экенин билет.	сорттойт жана топтоштура алат. Жабдууларды туура колдоно алат. Практикалык иштерди аткарууда коопсуздук эрежелерин сактайт.	Илимдин бизди курчап турган дүйнөгө тийгизген таасирин түшүнүүгө кандайча жардам берерин талкуулай алат.
Табигый илим	Өсүмдүктөр	Өсүмдүктөр жана алардын бөлүктөрү. Өсүмдүктөр эмнеге муктаж?	Тааныш гүлдүү өсүмдүктөрдүн негизги бөлүктөрүн (тамырлары, жалбырактары, сабактары жана гүлдөрү менен чектелет) таанып, атай алат. Өсүмдүктөрдүн жашоосу үчүн жарык жана суу керек экенин билет.	Сүрөттөрдү аннотациялоо жана жөнөкөй	Илимдин бизди курчап турган дүйнөгө тийгизген таасирин түшүнүүгө кандайча жардам берерин талкуулай алат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар 1-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
	материалдар, заттар, бөлүкчөлөр	Объекттер жана материалдар Материалдарды өзгөртүү	Объект менен материалдын айырмасын түшүнөт. Жыгач, пластмасса, металл, айнек, таш, кагаз жана кездемелерди камтыган жалпы материалдарды аныктайт, атайт, сүрөттөйт, сорттойт жана топтойт. Бардык материалдар ар кандай касиеттерге ээ экенин түшүнөт. Алардын касиеттери боюнча жалпы материалдарды сүрөттөп бере алат. Материалдарды сунуу, кысуу, ийүү жана буроо сыяктуу физикалык күчтөр менен кантип өзгөртүүгө болорун сүрөттөп бере алат.	таблицааларды толтуруу менен байкоолорду жана/же өлчөөлөрдү чогулта алабы жана жаза алат. Изилдөө учурунда эмне болгонун жана натыйжалар божомолдорго дал келгенин сүрөттөп бере алат Кээ бир илимий билимдер менен	Илимдин бизди курчап турган дүйнөгө тийгизген таасирин түшүнүүгө кандайча жардам берерин талкуулай алат.
	Күчтөр	Объекттердин кыймылы Түртүү жана тартуу Калкыган жана чөгүп турган объекттер	Тааныш объекттердин кыймылын изилдеп, талкуулап жана сүрөттөп бере алат. Түртүүнү жана тартууну күч катары сүрөттөп бере алат. Кээ бир объекттер калкып, кээ бирлери чөгүп жатканын изилдей алат.	идеялардын мурункулардан эмнеси менен айырмаланарын талкуулайт Тааныш объекттердин кантип иштээрин илим кантип түшүндүрөөрүн түшүндүрө алат.	Илимдин бизди курчап турган дүйнөгө тийгизген таасирин түшүнүүгө кандайча жардам берерин талкуулай алат.
Табигый илим	Үндөр	Үн булактары Үндүн таралышы	Үндүн ар кандай булактарын аныктай алат. Үн булактан алыстаган сайын тынчыраак болорун изилдей алат.		Илимдин бизди курчап турган дүйнөгө тийгизген таасирин түшүнүүгө кандайча жардам

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар 1-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
				Ар бир адам илимди колдоноорун түшүнүп, илимдеги кесипкөй адамдарды тааныйт.	берерин талкуулай алат.
	Электр энергиясы	Электр энергиясы бизди курчап турат	Иштетүү үчүн электр энергиясын талап кылган нерселерди аныктай алат Үйдө энергияны керектөөнүн жолдорун таба алат.		ресурстар менен үнөмдүү болуунун маанилүүлүгүн түшүнөт.
	Магниттер	Магниттер	Магниттерди ар кандай материалдарга жакындатып, тийгенде эмне болорун сүрөттөп бере алат.		Максатка жетүү үчүн туруктуулукту өнүктүрө алат
	Жер жана космос	Жер. Күн	Жерди биз жашаган планета катары аныктайт. Жердин көпчүлүк бөлүгүн суу каптап турганын билет. Жердин таштан жана топурактан тураарын түшүндүрө алат. Глобусту туура колдоно алат. Күндүн жылдыз экенин аныктай алат. Күн жылуулук жана жарык чыгарарын түшүндүрө алат.		Жаратылышты изилдөөгө кызыгуусун жана активдүүлүгүн көрсөтө алат.
	Дүйнөнү кантип тааныйбыз	Табигый кубулуштарга байкоо жүргүзүү.	Табигый кубулуштарды тааный алат. Табигый материалдардан чыгармачыл буюмдарды түзө алат.	Жаратылыштагы мезгилдик өзгөрүүлөрдү байкай алат.	Жаратылыштын маанисин жана баалуулугун түшүндүрө алат. Себеп-натыйжа байланышын түзө алат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар 1-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Мекенимдин жаратылышы	Курчап турган жаратылыш дүйнөсү	Мезгилдик жаратылыш кубулуштары. Үй жана жапайы жаныбарлар. Декоративдүү, жапайы өсүмдүктөр.	Мезгилдердин өзгөчөлүктөрүн билип, айтып бере алат. Жандуу жана жансыз жаратылышта болуп жаткан өзгөрүүлөрдү жылдын мезгилине байланыштыра алат. Үй жаныбарлары менен жапайы жаныбарларды айырмалайт, айырмачылыктарын түшүндүрө алат. Жапайы гүлдөрдү декоративдик гүлдөрдөн айырмалайт.	Өсүмдүктөргө (жаныбарларга) кам көрүү боюнча негизги көндүмдөргө ээ.	Айлана-чөйрөгө урмат көрсөтөт.
Мекенимдин жаратылышы	Жаратылыштагы коопсуздук	Кийим-кече, бут кийим (мезгилдерге жана аба ырайынын шарттарына жараша). Кыш, жаз, жай, күз мезгилинде жаратылыштагы коопсуздук эрежелери.	Аба ырайынын жагымсыз шарттарында (күн күркүрөгөн, шамал, муз, ысык) коопсуз жүрүм-турум эрежелерин атай алат. Күз, кыш, жаз жана жай мезгилинде суу объекттеринде коопсуз жүрүм- турумдун эрежелерин жана чараларын билет. Негизги куткаруу жабдуулары.	Сезондук аба ырайына жараша кийим тандай алат. Коопсуз жүрүм- турум көндүмдөрүн көрсөтө алат.	Коопсуз жүрүм- турумдун маанилүүлүгүн талкуулайт.

2-класс

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			2-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Мен инсанмын	Өзүн-өзү таануу	Сыпайылык баарына керек	Сыпайы жүрүм-турум эрежелерин билет. Сылык сөздөрдү жана даректерди билет.	Күнүмдүк жашоодо сылык сөздөрдү жана сөз айкаштарын колдоно алат.	Адамдык негизги сапаттардын бири катары сылык баарлашуунун маанисин түшүндүрө алат.
	Менин убактым	Мектептеги жана үйдөгү күн тартиби	Негизги күнүмдүк иштерди талдап, алардын тартибин түшүндүрө алат.	Өзүнүн күнүмдүк режимин түзө алат.	Күнүмдүк тартипти сактоонун зарылдыгын түшүнөт жана түшүндүрө алат.
мен инсанмын	Үйдө жана мектептеги коопсуздук	Жеке коопсуздук. Коопсуз жүрүм-турум эрежелери. Күнүмдүк жашоодо жаратылыш газы.	Көчөдө, сейилдөөдө, көчөдө, лифтте, коомдук жайларда, транспортто коопсуз жүрүм-турум эрежелерин билет. Газдын агып кетишинин алгачкы белгилерин кантип таанууну билет. Турмуш-тиричиликте газ чыккан учурда эмне кылуу керек; кооптуулукту билдирүү жана ыкчам газ кызматын телефон аркылуу кантип чакыруу керек.	Экскурсияларда жана практикалык сабактарда коопсуздук эрежелери боюнча билимин көрсөтө алат. Симуляцияланган практикалык иштин жүрүшүндө газдын агып кетүүсүндөгү аракеттердин алгоритмин көрсөтө алат.	Коопсуз жүрүм-турумдун маанилүүлүгүн талкуулайт. Адам өмүрүнүн жана ден соолугунун баалуулугун түшүнөт.
Коом	Мен жана менин үй-бүлөм	Менин үй-бүлөмдүн салттары.	Үй-бүлөдө каада-салттын ролун түшүндүрө алат.	Үй-бүлөнүздүн каада-салттары жөнүндө айтып	Үй-бүлө мүчөлөрүнө, үй-бүлөлүк баалуулуктарды

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			2-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
		Конокторду кабыл алуу. Сылык сүйлөө эрежелери.	Дасторкон үстүндө жүрүм-турум эрежелерин, конокторду тосуп алууда адептүүлүк эрежелерин билет.	бере алат. Дасторкондо туура жүрүм-турумду сактайт.	урматтоо менен мамиле кылат, сезимдери менен бөлүшө алат.
	Мен коомдомун	Достук деген эмне. Достор жана теңтуштар. Туулган күн, кантип белек алуу жана берүү керек.	Тексттердеги жана реалдуу жагдайлардагы достор менен тааныштарды айырмайт. Туулган күнү менен куттуктоо, белек берүү жана алуу эрежелерин билет.	Достук эрежелерин колдонуу менен мамилелерди баалай алат. Майрамдык этикетти сактайт	Достуктун ролун түшүндүрө алат. Жүрүм-турум жана баарлашуу эрежелерин сактоонун зарылдыгын жана маанилүүлүгүн талкуулайт.
Коом	Эл эмгеги	Мен үй-бүлөмдүн эмгеги. Ата-энемдин кесиби.	Үй-бүлө мүчөлөрүнүн иши, жакындарыңардын кесиптери жөнүндө маалымат бере алат.	Өзүнүн ролу, үйдөгү милдеттери жөнүндө айтып бере алат.	Үй-бүлөнүн жашоосун камсыз кылууда эмгектин маанисин түшүнөт. Үй-бүлөнүн кирешесине кошкон салымынын баасын билет.
	Мен Кыргыз Республикасын ын жаранымын	Кыргызстан менин мекеним. Менин көчөм, менин үйүм. Элдик чыгармачылыктагы Боз үйдө бизди курчап турган	Көчмөн элдин боз үйүн, тиричилик буюмдарын сүрөттөп бере алат. Көчмөн жана отурукташкан жашоо образын айырмалай алат. Нооруз майрамынын салттарын билет. Улуту тууралуу маалымат бере алат.	Өзүнүн жашаган жери жөнүндө маалыматтарды чогулта алат жана көрсөтө алат (үй дареги, көчө аталыштарынын тарыхы, кошуналар менен болгон мамилеси ж.б.).	Ар улуттун өкүлдөрүнө сабырдуулукту жана сый-урмат көрсөтө алат. Элдердин достугунун баалуулугун түшүнөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			2-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
		дүйнө. Кыргыз элинин тиричилик буюмдары жана кол өнөрчүлүгү. Мен, сен, ал, - биргеликте биз бүтүндөй бир өлкөбүз. Нооруз майрамы.		Элдик чыгармачылыкта (ыр, ыр, бий, жомок, уламыш, оюнчук ж.б.) өз оюн көрсөтө алат. Кыргызстан элдеринин достугу жана биримдиги жөнүндө айтып бере алат.	Өлкөнүн маданий өзгөчөлүктөрүнүн өзгөчөлүгүн түшүнөт.
	Каржы дүйнөсүндө	Үй-бүлөнүн кирешеси жана чыгашасы. Менин керектүү чыгымдарым.	Акчанын адамдардын жашоосундагы ролун түшүндүрө алат. Үй-бүлөнүн кирешеси менен чыгашасын айырмалай алат.	Чөнтөк акчанын керектүү минималдуу суммасын эсептей алат.	Каржы маселесинде үнөмдүү болуунун маанилүүлүгүн түшүнөт Үй-бүлөнүн кирешесине кошкон салымын баалай алат
	Маалымат агымында	Маалымат жана анын түрлөрү. Маалыматты кабыл алуу, сактоо жана жөнөтүү.	Жөнөкөй мисалдар аркылуу адамдын жашоосундагы жана ишмердүүлүгүндөгү маалыматтарды алуу, сактоо жана жөнөтүү процесстерин түшүндүрө алат.	Маалыматтарды алуу каналына жараша түрлөрү менен тааныш.	Маалыматтын адам жашоосундагы ролун түшүнөт

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			2-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Коом	Коомдогу коопсуздук	Жол кыймыл эрежелери. Мектепке карай жол.	Светофор башкарган жана башкарылбаган көчөлөрдү жана жолдорду кесип өтүү эрежелерин түшүндүрө алат. Мектепке баруучу коопсуз жолду сүрөттөп бере алат.	Көчөлөрдү жана жолдорду кесип өтүүдө жол эрежесин сактайт. Аялдамаларда жүрүм-турум эрежелерин иштеп чыга алат.	Ден соолук жана коопсуздук эрежелерин сактоонун маанилүүлүгүн түшүнөт.
		Тез жардам кызматтарын телефон аркылуу чакыруу; Үйдө жана/же коомдук жайларда өрт чыкканда иш-аракеттер	Өрттүн келип чыгуу себептерин түшүндүрө алат: балдардын коркунучтуу өрт оюндары; балдардын ширенке, жажигалка менен тамашалары, жаңы жылдык петарда жана салюттун коркунучу; Тез жардам телефон номерлерин атай алат.	Куткаруучуларды телефон аркылуу чакыруу мүмкүн болбогондо аракеттерди талкуулай алат: чоңдор менен (кошуналар, өтүп бара жаткандар) байланышуу, тез жардам кызматы келгенден кийин турган жери боюнча сигнал бере алат.	Жалган тез жардам чалууларынан келтирилген зыянды жана жалган чалуулар үчүн жоопкерчиликтерди талкуулай алат.
		Уюлдук телефондордун зыяны жана коркунучу.	Уюлдук телефондордун зыяны жана кооптуулугун талкуулай алат: көз карандылыктын тез өнүгүшү; убакытты жоготуу; бизди курчап турган дүйнөгө кызыгуу; көз карандысыздыктын жоктугу; эмоционалдык көйгөйлөр.	Электрондук түзүлүштөр менен иштөөдө коопсуздук эрежелерин сактайт	Электрондук түзүлүштөрдү коопсуз колдонуунун адам жашоосундагы маанисин баалай алат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			2-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Табигый илим	Жаныбарлар	Жаныбарлардын түзүлүшү. Жаныбарлар жана алардын балдары.	Жаныбарлар, анын ичинде адамдар кандайча окшош жана айырмаланарын салыштыра алат. Жаныбарлардын, анын ичинде адамдардын тукумдары чоңойгон сайын кандай өзгөрөрүн сүрөттөп бере алат. Жаныбарлар, анын ичинде адамдар да ата-энесинен келген өзгөчөлүктөргө ээ болгон тукумдарды чыгарарын билет.	Модель объектти же идеяны так чагылдыарын билет. Тааныш системанын же идеянын физикалык моделин түзө жана колдоно алат. Диаграмма менен сүрөттүн ортосундагы айырманы сүрөттөп бере алат. Курчап турган дүйнө жөнүндө суроолорду берип, жоопторду кантип тапса болорун талкуулайт. Алардын ою боюнча эмне болорун болжолдой алат.	Жаныбарларга камкордук менен мамиле кылат.
	Биздин денебиз	Биз денебизге кам көрөбүз Биздин тиштер	Адамдын тиштеринин ар кандай түрлөрүн аныктап, алардын функцияларына ылайыктуулугун жана тиштерге кантип кам көрүү керектигин түшүндүрө алат.		Өзүнүн жана башкалардын ден соолугу үчүн жоопкерчиликтүү менен мамиле кылат
Табигый илим	Ден соолукта бол	Оорулар деген эмне? Жеке гигиена. Жугуштуу оорулардын таралышындагы аракеттер	Адамдардын ден соолугун чыңдоо үчүн тамак-ашына көз салып, гигиенаны сактап, үзгүлтүксүз көнүгүү керек экенин билет. Оору деген эмне экенин жана адамдардагы оорунун жалпы белгилерин сүрөттөп бере алат.	Объекттерди, материалдарды жана жандыктарды алардын ортосундагы окшоштуктарды жана айырмачылыктарды	Өзүнүн жана башкалардын ден соолугу үчүн жоопкерчиликтүү менен мамиле кылат

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			2-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
	Хабитат	Ар кандай жашоо чөйрөлөрү	Өсүмдүк же жаныбар табигый түрдө жашаган чөйрө анын жашоо чөйрөсү экенин билет. Ар кандай өсүмдүктөр жана жаныбарлар ар кандай чөйрөдө жашашын билет. Жашоо чөйрөлөрүнүн ортосундагы окшоштуктарды жана айырмачылыктарды аныктай алат.	байкоонун негизинде сорттой жана топтоштура алат. Жабдууларды туура колдоно алат. Стандарттуу эмес бирдиктерде өлчөөлөрдү жүргүзө алат.	Табияттагы мамилелерди түшүнүү. Себеп-натыйжа байланышын түзүнүз.
Табигый илим	материалдар, заттар, бөлүкчөлөр	Ар кандай материалдар Материалдарды билүү	Кээ бир материалдар табигый түрдө пайда болуп, башкалары өндүрүлгөн экенин түшүнөт. Мүлктү материалдын мүнөздөмөсү катары сүрөттөп, материалдар бир	Суроого жооп табуу үчүн берилген маалыматтын экинчи булагын колдоно алат.	Илимдин бизди курчап турган дүйнөгө тийгизген таасирин түшүнүүгө кандайча жардам берерин талкуулай алат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			2-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
			нече касиетке ээ болушу мүмкүн экенин түшүнөт. Материалдардын касиеттерин аныктоо үчүн сыноодон өтүшү мүмкүн экенин билет. Материалдар эмне үчүн алардын касиеттерине жараша белгилүү бир максаттар үчүн тандалып алынганын түшүндүрө алат. Кээ бир өзгөрүүлөр материалды башка материалга айландырышы мүмкүн экенин билет.	Практикалык иштерди аткарууда коопсуздук эрежелерин сактайт. Сүрөттөрдү аннотациялоо жана жөнөкөй таблицаарды толтуруу менен байкоолорду жана/же өлчөөлөрдү чогултат жана жаза алат. Изилдөө учурунда эмне болгонун жана натыйжалар божомолдорго дал келгенин сүрөттөп бере алат Кээ бир илимий билимдер менен идеялардын мурункулардан эмнеси менен айырмаланарын талкуулай алат	Бизди курчап турган материалдарга сарамжалдуу мамиле кылуунун зарылдыгын талкуулай алат
Табигый илим	Күчтөр	Кыймылдын өзгөрүшү. Форманы өзгөртүү	Күчтөр нерсенин кыймылын өзгөртө аларын билет. Башка нерсе аларды ушундай кылууга түрткөндө гана нерселер тездейт, жайлайт же багытын өзгөртөт деп түшүнөт. Күчтөр нерсенин формасын өзгөртө аларын билет.	Кээ бир илимий билимдер менен идеялардын мурункулардан эмнеси менен айырмаланарын талкуулай алат	Бизди курчап турган нерселерди кайра иштетүү мүмкүнчүлүгүн талкуулай алат
	Жарык жана Караңгылык	Жарык булактары караңгылык деген эмне?	Күн менен кошо жарыктын көптөгөн булактары бар экенин билиңиз. Караңгылык жарыктын жоктугу экенин бил.	Натыйжаларда жөнөкөй үлгүлөрдү аныктай алат	Туура жарыктандыруунун жана ар кандай жарык булактарын колдонуунун

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			2-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
				Таблицаларды жана схемаларды колдонуу менен натыйжаларды бере алат жана чечмелей алат.	маанилүүлүгүн баалай алат.
	Электр энергиясы	Электр энергиясы жөнүндө Жөнөкөй диаграмма	Электр энергиясын кантип колдонуу жана аны менен кантип коопсуз иштөөнү сүрөттөп бере алат. Жөнөкөй схемалардын компоненттерин (уячалар, зымдар жана лампалар менен чектелет) тааныйт Жөнөкөй катар схемалардын (уячалар, зымдар жана лампалар менен чектелет) курулушун үйрөнөт.	Тааныш объекттердин кантип иштээрин илим кантип түшүндүрөрүн түшүндүрөт. Ар бир адам илимди колдоноорун түшүнүп, илимдеги кесипкөй адамдарды тааныйт.	Жашообуздагы электр энергиясынын маанисин түшүнө алат Үйдө электр энергиясын коопсуз пайдалануу эрежелери.
Табигый илим	Таштар	Таштардын ар кандай түрлөрү	Тоо тектердин ар кандай түрлөрүн сүрөттөп, салыштырып жаза алат. Тоо тектер Жерден ар кандай жолдор менен, анын ичинде карьерлерден, шахталардан жана дарыялардын нугунан алынганын билет.		Тоо тектерин казып алууда жана кайра иштетүүдө адам эмгегинин татаалдыгын жана маанисин талкуулай алат.
	Жаратылыш, жандуу жана жансыз	Биздин иш-чаралар жана айлана-чөйрө	Адамдын иш-аракеттери айлана-чөйрөгө таасир этиши мүмкүн экенин билет.		Жаратылышты коргоо ишиндеги өзүнүн мүмкүнчүлүктөрүн түшүнөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			2-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
	Жер жана космос	Күн. (Күндүн күндүзгү абалы)	Күндүзгү күндүн көрүнгөн кыймылын сүрөттөп бере алат.		Күндүн коркунучтуу нурларынан коргонуунун жолдорун талкуулай алат.
	Дүйнөнү кантип билебиз	Термометр.	Термометр температураны өлчөөчү аспап экенин билет.	Температураны өлчөө үчүн ар кандай термометрлерди колдоно алат	Жаратылыш объектилерине жана кубулуштарына кылдат жана жоопкерчиликтүү мамиле кылуунун зарылдыгын талкуулай алат
Мекенимдин жаратылышы	Курчап турган жаратылыш дүйнөсү	Аба ырайы жана анын компоненттери Менин үйүмдөгү өсүмдүктөр жана жаныбарлар (бакча, бакча, короо). Жабык өсүмдүктөр дүйнөсүндө	Аба ырайын кандай белгилер аныктаарын билет. Өзү үйдөн тандаган (бак, короо, бакча) жаныбарларды жана өсүмдүктөрдү байкап, сүрөттөп бере алат. Кээ бир жабык өсүмдүктөрдүн атын билет	Ар кандай маалымат булактарынан алынган божомолдор боюнча аба ырайын сүрөттөп бере алат. Аба ырайына көз салып турат. Жабык өсүмдүктөргө кам көрөт	Курчап турган дүйнөнүн ар түрдүүлүгүн жана кооздугун, жаратылыштагы жандуу жана жансыз нерселердин ортосундагы байланышты түшүнөт Жабык өсүмдүктөрдүн ролун түшүндүрө алат.
	Жаратылыштагы коопсуздук	Коопсуз жайкы эс алуу.	Тоодо коопсуз жүрүм-турум эрежелерин билет. Сууга түшүүдө, сууда эс алууда,	Коопсуз жайкы эс алуу кандай болушу керектигин талкуулай алат	Өзүнүн жана башкалардын ден

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			2-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
		Коопсуз тоолор. Жайында суунун жанында коопсуз эс алуу.	кайыкта сүзүүдө сууда жүрүм-турум эрежелерин билет. Негизги куткаруучу шаймандарды, алардын максатын жана колдонулушун, сууда өзүн-өзү куткаруу ыкмаларын атай алат.	Классташтар үчүн коопсуздук эскертүүлөрүн түзө алат.	соолугуна көңүл бура алат. Тоолордо, сууда жана суулардын жанында салаакылыкка жол берилбестигин түшүндүрө алат.

3-класс

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			3-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
мен адаммын	Өзүн-өзү таануу	Баланын укуктары жана милдеттери менен тааныштыруу. Балдардын укуктары жөнүндө конвенция.	Балдардын укуктары жөнүндө конвенция боюнча өз укуктарыңарды билет. Укуктарды милдеттерге байланыштыра алат.	Окуучунун ролун жөнгө салуучу эрежелерди сактайт	Өзүнүн укуктары менен милдеттерин жана башкалардын укуктарын жана милдеттерин урматтайт.
	Менин убактым	Кантип тартиптүү болуш керек? Аптаны пландаштыруу.	Тартиптин маанилүүлүгүн ийгиликтин шарттарынын бири катары, убакытты бөлүштүрүү жана пайдалануу маанилүү экенин баалай алат	Өзүнүн жумалык графигин түзө алат.	Мектептеги тартиптин эрежелерин аң-сезимдүү түрдө сактайт
	Үйдө жана мектептеги коопсуздук	Сабактардагы жана тыныгуулардагы коопсуздук эрежелери Өрт өчүрүүчү жабдуулар.	Өрт өчүрүүчү каражаттарды атай алат. Дене тарбия, Көркөм өнөр сабагында, жеке жана топтук иш учурунда, тыныгуулар учурунда коопсуздук чараларынын эрежелерин түшүндүрө алат.	Белгилүү бир кырдаалга ылайыктуу өрт өчүрүүчү каражатты тандай алат. Мектепте жана үйдө коопсуз жүрүм-турумду көрсөтө алат.	Ден соолугуна жана коопсуздугуна көңүл бура алат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			3-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Коом	Мен жана менин үй-бүлөм	Мен ата-бабаларымды билемби? Үй-бүлөлүк баалуулуктар.	Үч муундан кем эмес туугандардын толук аты-жөнүн билет.	Өз үй-бүлө дарагын түзүү үчүн зарыл маалыматтарды чогултат жана системалаштыра алат.	Үй-бүлөнүн, уруунун баалуулугун түшүнөт. Үй-бүлөдө ролдордун теңдигин урматтайт жана тааныйт.
	Мен коомдомун	Коомдук жайларда өзүн кантип туура алып жүрүү керек Биз дүйнө жүзү боюнча кантип кыймылдайбыз? Транспортто жүрүм-турум эрежелери	Коомдук жайларда жүрүм-турум эрежелерин билет (театр, супермаркет, көчө, аянт, парк). Транспорттун түрлөрүн (жерде, сууда, абада, жүргүнчү) топтоп, транспортту коопсуз пайдалануу эрежелерин түшүндүрө алат.	Коомдук жайларда маданияттуу баарлашуу жана өзүн алып жүрүү көндүмдөрүн көрсөтө алат. Балдар үчүн жүргүнчүлөрдү ташуу мемо-инструкцияларды түзө алат	Транспортту колдонууда жүрүм-турум жана байланыш эрежелерин сактоонун маанилүүлүгүн жана зарылдыгын түшүндүрө алат.
Коом	Эл эмгеги	Шаар жана айыл Шаардагы жана айылдагы адамдардын кесиптери.	Шаар менен айылдын айырмасын түшүндүрө алат Шаар менен айылдагы адамдардын эмгегин айырмалап, анын	Айланаңыздагы табигый жана жасалма материалдарды жана алардан жасалган буюмдарды салыштыра алат.	Өлкөнүн өнүгүүсү үчүн коомдун жана эмгектин биримдигинин маанилүүлүгүн түшүнөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			3-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
		Айылдан шаарга, шаардан айылга Айланабыздагы нерселердин баары эмнеден турат?	өзгөчөлүктөрүн түшүндүрө алат.		Буюмдарга аяр мамиле кылуунун зарылдыгын түшүнөт.
	Мен Кыргыз Республикасынын жаранымын	Биз кандай Кыргызстанды көргүбүз келет? Менин кичинекей мекеним. Менин айылым/менин шаарым. Кичинекей мекенимдин каада-салты, үрп-адаттары Менин кичинекей мекенимдин кооз жерлери. Менин шаарым/айылым өлкөгө эмне берет? Менин кичинекей мекеним кандай	Өз жеринин атын, анын өзгөчөлүктөрүн жана анын аталышынын тарыхын билет. Өзү жашаган аймактын табиятын, каада-салттарын, үрп-адаттарын жана алардын маанисин сүрөттөп бере алат. Кичинекей мекенинен чыккан атактуу адамдардын ысымдарын билет.	Өзүнүн айылы/шаары (анын көрүнүктүү жерлери, эстеликтери, атактуу жашоочулары) жөнүндө маалымат чогултат жана көрсөтө алат.	Өз аймагынын өлкөнүн өнүгүүсүнө кошкон салымы тууралуу айтып бере алат. Кичинекей мекенинин жана өлкөсүнүн өзгөчөлүгүн жана кооздугун түшүнөт. Өз аймагынын эли, жаратылышы менен сыймыктанат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			3-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
		адамдар менен сыймыктанат?			
Коом	Каржы дүйнөсүндө	Накталай жана накталай эмес акча. Кантип акылдуу соода кылуу керек. Айланабыздагы жарнама Акчаны коопсуз колдонуу.	Накталай жана накталай эмес акчаны айырмалай алат. Пластикалык карталарды колдонуунун маанилүүлүгүн түшүндүрө алат.	Банкнотторду коргоо жолдорун үйрөнөт. Продукциялардын ортосундагы айырмачылыктарды жана аларды сатуу үчүн колдонулган стратегияларды түшүнө алат.	Алдамчыларга туш болуу тобокелдиктерин баалай алат жана акчасын кантип коргоону билет. "Каалайм" жана "керек" ортосундагы айырманы аныктай алат.
	Маалымат агымында	Маалымат булактары. Ишенимдүү жана ишенимсиз маалыматты кантип айырмалоого болот. Маалымат берүү формалары. Интернет...	Маалыматтын ар кандай булактарын жана маалымат берүүнүн формаларын сүрөттөп бере алат. Интернет деген эмне экенин түшүндүрүп, анын мүмкүнчүлүктөрүн жана заманбап адамдын жашоосундагы ролун баалай алат.	Чыныгы, жалган жана белгисиз билдирүүлөрдү ажырата алат. Нетикеттин эрежелерине ылайык белгилүү бир алуучу үчүн берилген тема боюнча кыскача оозеки билдирүү түзө алат.	Туура эмес маалыматтын зыянын түшүнөт Нетикеттин эрежелерине ылайык башкаларга урмат көрсөтөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			3-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
	Коомдогу коопсуздук	Коопсуз интернет	Интернетке көз карандылыктын коркунучун жана коопсуздук эрежелерин түшүндүрө алат.	Интернетти коопсуз колдонуу эрежелерин атай алат жана колдоно алат.	Өзүнүн жана башкалардын ден соолугу үчүн жоопкерчиликтүү мамиле кылат
		Жол эрежелеринин алфавити. Жолдо журунун эрежелери. Балдардын жол кырсыктары. Эмне үчүн көчөдө кооптуу? Стадионго, паркка, кинотеатрга, музейге ж.б. конкреттүү маршруттар	Жол белгилеринин жана жол чиймелеринин маанисин, токтоп турган транспорт каражаттарын айланып өтүү эрежелерин түшүндүрө алат. Велосипед, скутер, лыжа, коньки жана чана тебүү жана ойноо үчүн коопсуз жерлерди билет. Кооптуу кырдаалда иш- аракеттердин алгоритмдерин билет.	Көчөдө жүргөндө кооптуу жерлерге баа бере алат. Ага карата зордук-зомбулуктун белгилерин тааныйт жана ишенимдүү чоңдорду (мугалимден, ата-энеден, дарыгерден ж.б.) жардамга чакыруу үчүн кайрылуу зарылдыгын түнүшөт.	Өзүнүн коопсуздугунун баалуулугун жана өз убагында жардам алуу зарылдыгын түшүнөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			3-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Табигый илим	Жандуу жана жансыз жаратылыш	Бизди эмне курчап турат Нерселер кантип топтолгон Жашоо процесстери	Тирүү жандыктардын, мурда тирүү болгон жана эч качан жашабаган нерселердин ортосундагы айырмачылыктарды сүрөттөп бере алат. Өсүмдүктөр жана жаныбарлар үчүн жалпы жашоо процесстерине тамактануу, өсүү, кыймыл жана көбөйүү кирет.	Моделдер реалдуу кырдаалды жана/же илимий идеяны толук чагылдыра албасын билет. Байланыштарды, чондукту же масштабды көрсөтүү үчүн моделдерди колдоно алат. Илимий изилдөөнүн беш негизги түрү бар экенин билет (чалгындоо, адилет тестирлөө, убакыттын өтүшү менен байкоо, идентификациялоо жана классификациялоо жана үлгүлөрдү издөө). Объекттерди, материалдарды жана жандыктарды аныктоо үчүн ачыкчытарды колдоно алат.	Жаратылыштын бүтүндүгүн жана жандуу жана жансыз нерселердин ортосундагы байланышты түшүнөт.
	Жаныбарлар Өсүмдүктөр	Жаныбарлар. Жаныбарлардын ар кандай топтору. Жашоо циклдери	Жаныбарлардын ар кандай топторунун, анын ичинде балыктардын, сойлоп жүрүүчүлөрдүн, сүт эмүүчүлөрдүн, канаттуулардын, жерде-сууда жашоочулардын жана курт-кумурскалардын айырмалоочу белгилерин аныктагыла. Ар кандай жаныбарлардын тукумунан адамдар, канаттуулар, бакалар жана көпөлөктөр кантип чоңоюп чоңоюп, кантип салыштырып көрүнүз.	Стандарттуу бирдиктердин стандарттуу эместерге караганда артыкчылыктарын сүрөттөп, өлчөөлөрдү стандарттуу бирдиктерде жүргүзө алат.	Жаныбарларга аяр мамиле көрсөтөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			3-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Табигый илим		Тамак-аш чынжырлары	Өсүмдүктөр өндүрүүчүсү жана жаныбарлар өсүмдүктөрдүн жана/же башка жаныбарлардын керектөөчүсү болгон жөнөкөй тамак-аш чынжырларын аныктап, сүрөттөп бере алат	Суроонун жообун издөө үчүн экинчи даражадагы маалымат булактарын колдоно алат. Таблицааларда жана диаграммаларда байкоолорду жана/же өлчөөлөрдү чогултат жана жаза алат. Натыйжаларда жөнөкөй үлгүлөрдү сүрөттөп бере алат.	Жаратылыштын бүтүндүгүн жана аны сактоонун зарылдыгын түшүнөт.
		Гүлдүү өсүмдүктүн бөлүктөрү. Дени сак өсүмдүктөрдүн өсүшү	Гүлдүү өсүмдүктөрдүн негизги бөлүктөрүнүн (тамыр, жалбырактар, сабактар жана гүлдөр менен чектелет) функцияларын сүрөттөп бере алат. Өсүмдүктөр дени сак болушу үчүн керектүү шарттарды, анын ичинде температураны, жарыкты жана сууну талап кылаарын билет.	Натыйжалар божомолду ырастайбы же жокпу, аныктай алат. Жыйынтыктарды чыгаруу жана аларды изилденип жаткан илимий суроо менен байланыштыра алат. Натыйжаларда жөнөкөй үлгүлөрдү сүрөттөп бере алат.	Өзүнүн жана башкалардын ден соолугу үчүн жоопкерчилик ала алат.
	Биздин денебиз	Адамдын органдары	Адамдын кээ бир маанилүү органдарын атай алат (аларга мээ, жүрөк, ашказан, ичеги жана өпкө кирет) жана алардын функцияларын сүрөттөп бере алат.	Проблемаларды, кырдаалдарды же аракеттерди талкуулоодо көз караштарды колдоо үчүн илимди колдоно алат.	

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			3-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
	Ден соолукта болуу	Сергек жашоо образы эрежелери. Туура тамактануунун негиздери. Уулануу учурундагы аракеттер.	Сергек жашоо эрежелерин билет. Дени сак тамактануу менюсун түзө алат. Ууланууда биринчи жардам көрсөтүү ыкмаларын билет.	Изилдөөнүн натыйжасында алынган далилдерди колдонуу аркылуу илимий билим жана түшүнүк убакыттын өтүшү менен кандай өзгөрөрүн сүрөттөп бере алат.	
	Материалдар жана аралашмалар	Катуу, суюк, газ түрүндө. Катуу/катуу аралашмалар Катуу/суюк аралашмалар	Материалдар катуу, суюк же газ түрүндө болушу мүмкүн экенин түшүнөт. Катуу заттар суюктуктардан кандайча айырмаланарын айтып бере алат. Аралашма физикалык жактан бөлүнгөн эки же андан көп материалдарды камтыганын түшүнөт. Материалдар көбүнчө аралашканда касиеттерин сактап калаарын түшүнөт. Катуу заттардын/катуу заттардын аралашмаларын катуу заттардын физикалык касиеттеринин негизинде	Илимди, анын ичинде профессионалдык жактан өз тармагында колдонгон адамдарды аныктап, алар илимди кантип колдонгонун сүрөттөп бере алат. Иликтөөчү илимий суроолорду бере алат. Адилет тест жүргүзүүдө эске алынышы керек болгон өзгөрмөлөрдү аныктай алат. Объекттерди сорттоо, топтоо жана классификациялоо үчүн байкоолорду жана тесттерди колдоно алат.	Илимий эксперименттерге кызыгуу жана активдүүлүк көрсөтө алат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			3-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
			кантип ажыратууну сүрөттөп бере алат (эритүү процесстери талап кылынбайт). Эрибеген катуу зат менен суюктуктун аралашмасын кантип ажыратууну сүрөттөп бере алат. Катуу зат суюктукта эригенде, катуу зат дагы эле бар экенин жана бул аралашуунун мисалы экенин билет.	Объекттерди, материалдарды жана жандыктарды аныктоо үчүн ачкычтарды колдоно алат. Илим жана технологияны колдонуу алардын аймагында экологияга оң жана терс таасирин тийгизиши мүмкүн экенин талкуулай алат.	
Табигый илим	Күчтөр.	Күчтөрдү өлчөө сүрүлүү жана беттер Гравитация	Күчтү өлчөө үчүн күч өлчөгүч колдонсо болорун түшүндүрө алат. Күч катары сүрүлүүнү сүрөттөп бере алат. Үзгүлтүксүз беттер бири-бирине каршы кыймылдаса, кыймылды кыйындатат Беттин түрү сүрүлүүгө кандай таасир этерин билет. Жердин тартылуу күчүн сүрөттөп бере алат. Жердин борборуна объекттерди тартаарын түшүндүрө алат.	Проблемаларды, кырдаалдарды же аракеттерди талкуулоодо өз көз караштарыңызды колдоо үчүн илимди колдоно алат. Илим өз жеринде кандайча колдонулуп жатканын айтып бере алат. Илим менен технологияны колдонуу жергиликтүү аймакта экологияга кандай оң жана терс таасирин тийгизиши мүмкүн экенин талкуулай алат.	Өзүнүн жана башкалардын коопсуздугуна кам көрө алат. Командада колдой алат жана көңүл бура алат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			3-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
	Жарык жана көлөкө.	Ачык жана тунук эмес Көлөкө.	Жарык кээ бир материалдардан өтүп, башкалары аркылуу өтпөгөнүнө байкоо сала алат. Материалдарды тунук жана тунук эмес деп сүрөттөй алат. Көлөкөлөр кантип пайда болоорун түшүндүрө алат. Объектин абалы жана жарык булагынын көлөкөнүн өлчөмүнө кандай таасир тийгизерин үйрөнөт.	Тобокелдиктерди аныктоону жана практикалык иш учурунда коопсуздукту кантип сактоону түшүндүрүүнү үйрөнөт. Практикалык иштерди ийгиликтүү аткара алат. Байкоо аркылуу нерселерди сорттоого жана классификациялоого үйрөнөт.	Илимий эксперименттерге кызыгат жана активдүүлүк көрсөтөт.
Табигый илим	Магниттер	Магниттердин касиеттери Магниттик жана магниттик эмес материалдар	Магниттердин түндүк жана түштүк уюлдары бар экенин билет. Магниттер бири-бирин кантип түртүп жана тарта аларын сүрөттөп бере алат. Кайсы материалдар магниттик, кайсынысы магниттик эмес экенин таба алат.		Курчап турган дүйнөнү үйрөнүүгө кызыгат жана активдүүлүк көрсөтөт.
	Таштар.	Жер ресурстары Минералдар	Биз колдонгон пайдалуу материалдар тоо тектерден же алардан табылганын билет.		Табигый байлыктын өзгөчөлүгүн түшүнөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			3-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
	Жер жана космос	Жер, Күн жана Ай (формалар) Жер жана Ай	Жер, Күн жана Айдын сфералык формага жакын экенин сүрөттөп бере алат. Айдын Жерди айланып кандай кыймылдаарын сүрөттөп бере алат. Эмне үчүн Ай өзүнүн формасын жана абалын такай өзгөртүп жатканын түшүндүрө алат.		Курчап турган жаратылыш жана социалдык дүйнөгө ар түрдүүлүк менен баалуулукка негизделген жана аң-сезимдүү мамилени көрсөтөт.
Табигый илим	Дүйнөнү кантип тааныйбыз	Экология деген эмне? Таштандыны кантип жеңсе болот?	Экология эмне экенин билет. Таштандыларды азайтуу жана кайра иштетүү боюнча идеяларды сунуштай алат.		Жаратылышты коргоо ишиндеги мүмкүнчүлүктөрүн түшүнөт жана колдоно алат.
Мекенимдин жаратылышы	Курчап турган жаратылыш дүйнөсү	Табигый жана Жер жасалма Жер бетинин формалары. Өзгөчөлүктөрү менин аймактын рельефи.	Жердин бир нече формаларын билет. Алардын өзгөчөлүктөрүн сүрөттөп бере алат. Табигый жана жасалма беттик формалардын ортосундагы айырманы түшүнөт.	Өзүнүн аймагында белгилүү рельефтин формаларын аныктай алат.	Кыргызстандын жаратылыш байлыгынын өзгөчөлүгүн түшүнөт.
		Аба. Абанын касиеттери.	Аба газдардын аралашмасы экенин билет. Абанын касиеттерин айтып	Таза абаны коргоо боюнча иш-чараларга катышат (бак-дарактарды отургузуу,	Жаратылышты коргоо ишиндеги

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			3-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
		Таза абанын мааниси.	бере алат. Тирүү организмдер үчүн «таза» абанын маанисин талкуулай алат.	жалбырактарды өрттөөгө тыюу салуу, жабык өсүмдүктөрдү өстүрүү ж.б.у.с.)	мүмкүнчүлүктөрүн түшүнөт.
	Жаратылышт агы коопсуздук	Табигый чөйрөдө адам үчүн экстремалдык абал кандай? (ысык, суук, шамал, кар, жамгыр, чаңкоо ж.б.). Табигый өзгөчө кырдаалдар учурунда коопсуздук	Табигый чөйрөдө адамдар үчүн экстремалдык шарттардын себептерин талкуулай алат. Табигый өзгөчө кырдаалдарды айырмалай алат (таш кулоо, кар көчкү, бороон),	Экстремалдуу кырдаалда жүрүм-турум эрежелерин түзө алат жана сактайт. Окуу маалында өзгөчө кырдаалдар пайда болгон учурда иш-аракеттердин эрежелерин түшүндүрөт жана көрсөтөт	Өзүнүн ден соолугуна жана коопсуздугуна кам көрөт.
Мекенимдин жаратылышы		Табиятта жаныбарлар, өсүмдүктөр, козу карындар кезиккенде кандай иш-аракеттерди кылуу керек	Жегенге жарамдуу жана жегис мөмөлөрдү, козу карындарды, алардын зыянын жана пайдасын ажырата билет. Жапайы жана үй жаныбарлары менен жолугушууда аракеттердин алгоритмин билет.	Өзүнүн аймагында экологиялык иш-чараларга катышат.	Коопсуздуктун жана ден соолуктун баалуулугун жана аларды сактоо үчүн зарыл болгон аракеттерди түшүнөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			3-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
		Токойдогу жана тоодогу өрт	Өрттүн келип чыгышынын мүмкүн болуучу себептерин жана алар чыкканда көрүлө турган чараларды түшүндүрө алат.	Өрттүн алдын алуу боюнча зарыл чараларды талкуулайт.	

4-класс

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			4-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
мен адамдын	Өзүн-өзү таануу	Адамдын сезимдери жана эмоциялары. Адептүүлүктүн алтын эрежеси. Конфликттик кырдаалдарда стратегия жана жүрүм-турум.	Сезимдердин жана эмоциялардын көрүнүшүн жана алардын адам жашоосундагы маанисин ажыратып, түшүндүрө алат. Муну «Адептүүлүктүн алтын эрежеси» деп атап, мисалдарды келтире алат. Конфликттерди болтурбоо үчүн бир нече ыкмаларды билет.	Конфликттик кырдаалдарды чечүүнүн үйрөнүлгөн ыкмаларын сабакта практикалык билим берүү кырдаалында колдоно алат.	Өзүнүн жана башкалардын баалуулугун түшүнөт
	Менин убактым	Бир айга пландоо.	Учурдагы айга маанилүү окуяларды аныктай алат.	Ай сайын пландоо түзүп, анын аткарылышын баалай алат.	Пландаштыруунун маанилүүлүгүн түшүнөт.
	Үйдө жана мектептеги коопсуздук	Үйдө жалгыз калганда	Коңгуроо чоочун киши тарабынан кагылганда коопсуздукту камсыз кылуу үчүн эмне кылуу керек экенин билет. Батирдин (үйдүн) ачкычын сактоо ыкмалары. Батирдин эшиги кокустан жабылып калса, конуу боюнча аракеттер. Коомдук жайларда, үйдүн кире беришинде кароосуз же шектүү объектилер, жарылуучу заттар табылган учурда жүрүм-турум эрежелери.	Үйдө, класста, мектепте коопсуз чөйрөнү камсыз кылуу боюнча иш-чараларга катышат.	Ыңгайлуу, коопсуз чөйрөнү түзүүгө көңүл бурат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			4-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Коом	Мен жана менин үй-бүлөм	Кыргызстан элдеринин үй-бүлөлүк салттары	Ар түрдүү элдердин бир нече үй-бүлөлүк салттарын сүрөттөйт	Өз элидин үй-бүлөлүк салттары жөнүндө маалымат бере алат.	Үй-бүлөнүн баалуулугун түшүнүү
	Мен коомдо муна	Коомдогу жана мамлекеттеги жашоо нормалары. Жакын жерде жашаган элдер Биз башкабыз жана биз биргебиз. Кыргызстандын элдеринин каада-салты, үрп-адаттары.	Коомдо кабыл алынган жашоо нормаларын атай алат, мисалдарды келтирет. Кыргызстанда кандай элдер жашарын айта алат. Ар түрдүү элдердин каада-салттарын, үрп-адаттарын сүрөттөп бере алат.	Кыргызстандын элдеринин кээ бир салттары жана үрп-адаттары боюнча маалымат чогултат жана тарта алат.	Улуттук биримдиктин маанилүүлүгүн түшүндүрөт жана ар улуттун өкүлдөрүнө урмат көрсөтөт.
Коом	Эл эмгеги	Биз тандаган кесиптер. Ким болуу керек? Өсүмдүк өстүрүү, мал чарбасы жана алардын экономикадагы ролу.	Маанилүү белгилерин, негизги багыттарын билет (искусство, технология, адам-инсан, адам-жаратылыш, адам-белги системасы). Өсүмдүк өстүрүүчүлүк менен мал чарбачылыгын айырмалай алат, мисалдарды келтирет.	Кесип тандоодо өзүнүн каалоосун аныктай алат. Өзүнүн аймагында басымдуулук кылган экономика тармагын аныктай алат.	Эмгектин, кесип тандоонун маанисин түшүнөт.
	Мен Кыргыз Республикасынын жараным ын	Кыргызстандын аймактарынын өзгөчөлүгү Конституция – Кыргыз	Кыргыз Республикасынын Конституциясынын маанисин түшүндүрүп бере алат. Кыргыз Республикасынын жараны катары өз укуктары менен милдеттерин билет жана алардын маанисин түшүнөт. Өлкөнүн улуттук	Кыргыз Республикасынын аймактары, өлкөнүн тарыхый эстеликтери жөнүндө	Өзүн өлкөнүн жараны, бай тарыхы жана маданияты бар коомдун бир бөлүгү катары сезет.

Мазмундук линия	Тематикал ык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			4-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
		Республикасынын негизги мыйзамы. Граждандардын укуктары жана милдеттери. Мамлекеттик майрамдар. Тарыхка сүңгүү. Тарыхый эстеликтер. Манастын осуяттары жана алардын азыркы турмуштагы мааниси.	майрамдарын билет. Бир нече белгилүү маданий жана тарыхый эстеликтерди сүрөттөп бере алат. Манастын 7 осуятын атай алат, алардын азыркы турмуштагы маанисин түшүндүрө алат.	маалыматтарды чогултат жана таркуулай алат. Топтук же жеке презентацияны даярдай алат.	
	Каржы дүйнөсүн дө	Кыргыз Республикасынын акчасы. Кантип үнөмдөө керек. Үй-бүлөлүк экономика, үй-бүлөлүк бюджет.	Кыргыз Республикасынын акчасын айырмалай алат. Үй-бүлө бюджетинин түзүлүшүн изилдеп, анын калыптанышына ар бир үй-бүлө мүчөсүнүн кошкон салымын түшүнөт.	Акчаны үнөмдөө жана үнөмдөө мүмкүнчүлүктөрүн пландаштыра алат.	Үй-бүлө бюджетин түзүүдө үй-бүлөнүн катышуусунун маанисин, каражаттарды үнөмдөөнү жана сарамжалдуу пайдаланууну түшүнөт.
Коом	Маалымат агымында	Массалык маалымат каражаттары жана ресурстары. Жеке маалымат.	Массалык маалымат каражаттарынын жана алардын таасирин айырмалай алат. Интернеттеги эки же андан көп текстти/билдирүүлөрдү чындыктын	Түрдүү каражаттарды (көрүү, угуу ж.б.) колдонуу менен	Өзүнүн жана башкалардын коопсуздугун эске алат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			4-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
		Маалыматты колдонуу. Виртуалдык байланыштын коопсуздугу. Өзүн киберкуугунтуктан кантип коргоо керек	параметрлерине – жалгандыкка, жаңылыкка карап салыштыра алат. Жеке маалыматты жалпыга жеткиликтүү маалыматтан айырмалайт, аны пайдалануунун коопсуздугун баалайт, чоочун адамдар менен баарлашуу коркунучун билет.	кыска билдирүү түзө алат. Киберкуугунтуктан коргоо ыкмаларын түшүндүрүп, колдоно алат.	
Коом	Коомдогу коопсуздук	Жол кыймылынын мыйзамдары Коомдук транспортту пайдаланууда коопсуздук шарттары. Эл көп чогулган жерлерде коопсуздук. Техногендик өзгөчө кырдаалдар	Айыл жолдорунда айдоо эрежелерин түшүндүрө алат. Кооптуу аймактарды (вокзалдар, парктар, эл көп чогулган жерлер, ээн аллеялар, жер астындагы өтмөктөр) баалоо жана аларда коопсуз жүрүм-турум эрежелерин билет. Кокус тааныштар менен байланышта болгондо, ошондой эле көчөдө же коомдук транспортто куугунтукка кабылганда сактык чараларын талкуулай алат. Мектеп жайгашкан жана өзү жашаган аймактагы өндүрүш ишканаларын билет. Мүмкүн болгон техногендик аварияларды жана алардын кесепеттерин, өзгөчө кырдаалдарда аракеттердин алгоритмдерин билет.	Окуу жана практикалык кырдаалдарда кесилиштерди кесип өтүүнүн өзгөчөлүктөрүн билүүсүн көрсөтө алат.	Ден соолугу жана коопсуздугу үчүн жоопкерчиликти алуунун маанилүүлүгүн түшүнөт.
Табигый илим	Биздин денебиз	Сөөктөр жана булчуңдар. Сөөк жана скелет.	Адамдын денесиндеги кээ бир маанилүү сөөктөрдү (баш сөөк, жаак, кабырга клеткасы, жамбаш, омуртка, бут сөөктөрү жана кол	Тааныш системанын же идеянын физикалык моделин	Кыймылдын адамдын ден соолугун

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			4-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
		Булчуңдар жана кыймыл	сөөктөрү менен чектелет) аныктай алат. Скелеттердин кээ бир маанилүү функцияларын (органдарды коргоо жана колдоо, кыймылды камсыз кылуу жана денеге форма берүү менен чектелет) сүрөттөп бере алат. Сөөктөрдүн кыймылдаарын билет, анткени аларга жабышкан жуп булчуңдар жыйрылат жана эс алат. Омурткалууларды омурткалуу жаныбарга, омурткасыздарды омурткасыз жаныбарлар деп аныктай алат. Кээ бир жаныбарлардын экзоскелети бар экенин билет.	түзүү жана колдоно алат. Диаграмма менен сүрөттүн ортосундагы айырманы сүрөттөп бере алат. Курчап турган дүйнө жөнүндө суроолорду берип, жоопторду кантип таба аларын талкуулай алат.	сактоодогу маанисин айтып бере алат.
Табигый илим	Дени сак болуу	Оорулар Жугуштуу оорулар Дарылар Вакциналар Травмалардын түрлөрү (сыныктар, көгүштөр, жаралар, күйүктөр ж.б.). Жаман жана жакшы адаттар	Өсүмдүктөрдүн жана жаныбарлардын жугуштуу оорулары болушу мүмкүн экенин жана эмдөө кээ бир жугуштуу оорулардын алдын ала аларын билет. Жугуштуу оорулар кантип жугат жана жеке гигиенаны сактоо менен алардын алдын алуу жолдорун билет. Дары-дармектер ооруларды дарылоо үчүн колдонулушу мүмкүн экенин билип, аларды кантип коопсуз колдонууну сүрөттөй алат. Травмалардын кээ бир түрлөрүн жана алардын алдын алууну (активдүү оюндарда, учтуу жана	Алар эмне болорун болжолдой алат. Объекттерди, материалдарды жана жандыктарды алардын ортосундагы окшоштуктарды жана айырмачылыктарды байкоонун негизинде	Адамдын турмушунда физкультура жана спорт, жеке гигиена, тамак-аш гигиенасынын ролун түшүндүрө алат. Ден соолукка пайдалуу адаттарды жана алардын ден соолукка тийгизген таасирлерин атай алат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			4-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
			кесүүчү нерселер менен оюндарда, жуунуп жатканда, эмгек сабагында ж.б.) билет. Көз карандылыкты пайда кылган зыяндуу адаттар (тамеки чегүү, электрондук тамеки тартуу, насвай, баңги заттар) жана алардын ден соолукка тийгизген кесепеттери жөнүндө билет.	сорттой жана топтоштура алат. Жабдууларды туура колдоно алат.	
Табигый илим	Жаныбарлар жана өсүмдүктөр.	Тамактан алынган энергия Өсүңүз, жашаныз жана ден-соолукта болуңуз Энергия алуу Өндүрүүчүлөр жана керектөөчүлөр	Өсүмдүктөр жана жаныбарлар өсүп, жашоо жана ден соолук үчүн энергияга муктаж экенин жана өсүмдүктөр жарыктан энергия, ал эми жаныбарлар өсүмдүктөр же башка жаныбарларды жеп энергия алаарын билет. Өндүрүүчүлөр менен керектөөчүлөрдөн турган тамак-аш чынжырларын сүрөттөп, керектөөчүлөрдү чөп жегичтер, бардык жегичтер, жырткычтар, жырткычтар эмес жана/же олжолор катары классификациялай алат.	Стандарттуу эмес бирдиктерде өлчөөлөрдү жүргүзө алат. Суроого жооп табуу үчүн берилген маалыматтын экинчи булагын колдоно алат.	Жаратылыштагы өз ара байланыштарды жана тирүү жандыктардын жашоо чөйрөсүн сактоо зарылдыгын түшүнөт.
	Жандуу жана жансыз жаратылыш.	Суу. Суунун касиеттери. Табияттагы суунун айлануусу	Белгилүү шарттарда жаратылышта суу үч абалда бар экенин билет. Суунун касиеттерин айтып бере алат.	Практикалык иштерди аткарууда коопсуздук эрежелерин сактайт.	
	Ар кандай жашоо чөйрөлөрү	Жаныбарлар жана алардын жашоо чөйрөсү Айлана-чөйрөгө адаптация	Ар кандай жаныбарлар ар кандай чөйрөдө жашай турганын билет Жаныбарлар айлана-чөйрөгө ыңгайлашканын билет.	Сүрөттөрдү аннотациялоо жана жөнөкөй таблицаларды толтуруу менен	

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			4-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Табигый илим	материалдар, заттар, бөлүкчөлөр	Бөлүкчөлөрдүн модели жана касиеттеринин абалынын өзгөрүшү Химиялык реакциялар	Материалдар, заттар жана бөлүкчөлөр ортосундагы айырманы түшүнөт. Катуу жана суюктуктар үчүн бөлүкчөлөрдүн моделин сүрөттөп бере алат. Катуу жана суюк заттардын касиеттерин түшүндүрүү үчүн бөлүкчөлөрдүн моделин колдоно алат. Катуу абалда болгондо да бөлүкчөлөр тынымсыз кыймылда экенин билет. Тондуруу жана эрүү процессин бөлүкчө моделин колдонуп, абалдын өзгөрүшүн сүрөттөй алат. Заттын абалын өзгөртүү физикалык процесс экенин түшүнөт. Бөлүкчөлөрдүн моделине шилтеме кылуу менен кээ бир катуу заттар суюктуктар (мисалы, порошок) сыяктуу өзүн кандай алып жүрөрүн сүрөттөп берет жана түшүндүрө алат. Кээ бир заттар башка зат менен реакцияга кирип, бир же бир нече жаңы заттарды пайда кылаарын жана бул химиялык реакция деп аталарын билет.	байкоолорду жана/же өлчөөлөрдү чогултуп, жаза алат. Изилдөө учурунда эмне болгонун жана натыйжалар божомолдорго дал келгенин сүрөттөп бере алат Кээ бир илимий билимдер менен идеялардын мурункулардан эмнеси менен айырмаланарын талкуулай алат. Натыйжаларда жөнөкөй үлгүлөрдү аныктай алат.	Айлана-чөйрөгө аяр мамиле жасайт.
	Энергия	Үн, жарык, жылуулук Энергияны өткөрүү	Энергия бардык материяда, ошондой эле үндө, жарыкта жана жылуулукта бар экенин билет. Ар кандай кыймыл же аракет үчүн энергия талап кылынарын билет. Энергияны жаратууга, жоготууга, колдонууга же	Таблицаарды жана схемаларды колдонуу менен натыйжаларды бере	Илим бизди курчап турган дүйнөгө тийгизген таасирибизди түшүнүүгө кандайча

Мазмундук линия	Тематикал ык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			4-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
			жок кылууга болбойт, бирок аны өткөрүп берүүгө болорун билет. Бардык энергия бир объекттен экинчисине өткөрүлбөйт, бирок көбүнчө процесстин жүрүшүндө бир аз энергия курчап турган чөйрөгө берилиши мүмкүн жана бул үн, жарык же температуранын жогорулашы катары аныкталышы мүмкүн экенин билет.	алат жана чечмелей алат. Тааныш объекттердин кантип иштээрин илим кантип түшүндүрөрүн билет.	жардам берерин талкуулай алат.
	Жарык жана Караңгыл ык	Жарыктын касиеттери Жарыктын саякаттары Жарыктын чагылышы	Жарыктын түз сызыктарда тарай турганын жана аны нур диаграммалары аркылуу көрсөтүүгө болорун билет. Жарык беттерден чагылышы мүмкүн экенин билет. Жарык булагы болбогон объектилердин кантип көрүнөөрүн сүрөттөп бере алат.	Ар бир адам илимди колдоноорун түшүнүп, илимди кесипкөй колдонгон адамдарды тааныйт.	Илимдин курчап турган дүйнөгө тийгизген таасирин түшүнүүгө кандайча жардам берерин талкуулай алат.
Табигый илим	Электр энергиясы	Электр чынжырлары Лампанын жарыктыгы Өткөргүчтөр жана изоляторлор	Эгер чынжырда үзгүлтүк болсо, электрдик түзүлүш иштебей турганын билет. Жөнөкөй өчүргүч схеманы ачуу жана жабуу үчүн кандайча колдонуларын сүрөттөп бере алат. Бир катар схемадагы компоненттердин санын же түрүн өзгөртүү лампаны жарыгыраак же күңүрт кылаарын сүрөттөп бере алат. Кээ бир материалдар электр тогун жакшы өткөрүүчү, өзгөчө металлдар, ал эми кээ бирлери электр тогун жакшы изоляторлор экенин билет.	Илим менен техниканын өзү жашаган айлана-чөйрөгө тийгизген оң жана терс таасирин талкуулай алат	Илимдин курчап турган дүйнөгө тийгизген таасирин түшүнүүгө кандайча жардам берерин талкуулай алат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			4-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
	Жер жана космос	Күн системасы күн менен түндүн өзгөрүшү Жердин түзүлүшү Вулкандар. Жер титирөөлөр	Күндүн Күн системасынын борборунда экенин билет. Күн системасынын планеталарын атай алат Планетардык системаларда жылдыздар, планеталар, астероиддер жана кометалар бар экенин билет. Жердин ядросун, мантиясын жана жер кыртышын камтыган түзүлүшүнүн моделин сүрөттөп бере алат. Жанар тоолордун жалпы өзгөчөлүктөрүн айтып бере алат жана алар жер кыртышынын жаракаларында жайгашканын билет. Жер кыртышы кыймылдайт, бөлүктөрү капысынан кыймылдаса, ал жер титирөө деп аталарын билет.		Курчап турган дүйнөнү үйрөнүүгө кызыгуу жана активдүүлүк көрсөтөт
Табигый илим	Дүйнөнү кантип тааныйбыз	План жана карта. Картаны, компасты жана жергиликтүү функцияларды колдонуу менен жерди багыттоо. Тарыхка сүнгүү. Убакыт тилкеси	Негизги багыттарды атай алат. План менен картанын айырмасын түшүнөт. Планды жана карта легендасын окуй билет. Физикалык жана тарыхый карталарды айырмалай алат.	Картаны, компасты жана жергиликтүү функцияларды колдонуп, жол таба алат. Убакыт тилкесин колдонуп тарыхый мезгилди аныктай алат.	Багыттоо көндүмдөрүн жана аларды колдонуунун маанилүүлүгүн түшүнөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			4-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Мекенимдин жаратылышы	Курчап турган жаратылыш дүйнөсү	Кыргызстан картада. Кыргызстандын тоолору жана түздүгү Кыргызстандын токойлорун аралап саякаттоо Кыргызстандын суу ресурстары (дарыялар, көлдөр, мөңгүлөр, минералдык булактар), алардын мааниси жана корголушу. Кыргызстандын минералдары, жаныбарлары жана өсүмдүктөрү.	Республиканын негизги суу объектилерин атай алат жана суу ресурстарынын өлкөнүн экономикасы үчүн ролун (дарыялар, көлдөр, мөңгүлөр, минералдык булактар), алардын маанисин жана корголушун түшүнөт. Өсүмдүктөрдүн басымдуу түрлөрү боюнча токойлорду айырмалай алат, алардын маанисин жана сактоо шарттарын түшүндүрө алат. Кыргызстанда казылып алынган бир нече пайдалуу кендерди атай алат. Кызыл китептин өзгөчөлүктөрү менен тааныш. Кыргызстандын Кызыл китебине кирген жаныбарлар менен өсүмдүктөргө мисал келтире алат.	Картанын жардамы менен Кыргызстандын тоолорун, түздүктөрүн, сууларын, токойлорун аныктай алат. Кыргызстандын Кызыл китебине кирген кээ бир жаныбарлар жана өсүмдүктөр жөнүндө маалымат чогултуп бере алат.	Туулган жердин жаратылышынын кооздугун жана курчап турган дүйнөгө жоопкерчиликтүү мамиле кылуунун зарылдыгын түшүнөт. Айлана-чөйрөнү коргоо боюнча иш-чараларга катышат.
	Жаратылыштагы коопсуздук	Табигый өзгөчө кырдаалдар учурунда коопсуздук	Табигый өзгөчө кырдаалдарда (сел, суу ташкын, суу каптоо, жер көчкү, жер титирөө, жанар тоонун атылышы) коопсуздук эрежелерин билет.	Кырсык болгон учурда имаратты туура эвакуациялоо жөндөмүн көрсөтө алат.	Ден соолугу жана коопсуздугу үчүн жоопкерчилик ала алат.

5-класс

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			5-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Мен инанамын	Өзүн-өзү таануу	Адамдын мүнөзү жана анын иш-аракеттери. Өзүн сыйлоо таарыныч менен эмне кылуу керек?	Адамдын оң жана терс мүнөзүнүн өзгөчөлүктөрү талдайт жана алардын маанисин түшүндүрөт. Конструктивдүү баалоо жана өзүн-өзү баалоо ыкмаларын колдоно алат.	Ар кандай кырдаалдарда жүрүм-турумун жөнгө сала алат. Таарыныч жана ачуулануу менен күрөшүүгө жардам бере турган ыкмаларды билет.	Өзүнүн иш-аракеттери үчүн жоопкерчиликти түшүнөт.
	Менин убактым	Убакытты башкарууну кантип үйрөнүү керек?	Убакытты башкаруунун кээ бир эффективдүү ыкмаларын билет.	Күнүмдүк жашоодо убакытты башкаруу ыкмаларын колдоно алат.	Өзүн-өзү уюштурууда жана ден соолукту сактоодо убакытты башкаруунун ролун баалай алат.
	Үйдө жана мектептеги коопсуздук	Кооптуу же өзгөчө кырдаалдардын ар кандай түрлөрү үчүн коркунуч жөнүндө эскертүү сигналдары жана иш-аракет алгоритмдери. Шашылыш чемодан	Күнүмдүк жашоодо кандай коркунучтар келип чыгышы мүмкүн экенин жана алар пайда болгондо иш-аракеттердин алгоритмдерин билет. Тез жардамдын телефон номерлерин жана аларга чалуу эрежелерин билет. Коркунуч жөнүндө эскертүү сигналдарын айырмалай алат	Окуу кырдаалында өрт болгон учурда аракеттердин жана жүрүм-турумдун алгоритмин колдоно алат. Коопсуздук маалымат баракчаларын түзө жана бере алат.	Жарандык коргонуунун эскертүүлөрүнө тез чара көрүүнүн маанилүүлүгүн түшүнөт. Ден соолугу жана коопсуздугу үчүн жоопкерчилик ала алат.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			5-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Мен инанмын		Өрттү алдын алуу үчүн сактык чаралары. Үйдө жана мектептеги коопсуздук	Тез жардам комплектинин мазмунун сүрөттөп бере алат. Өзгөчө кырдаалдарда коркуу жана дүрбөлөндүн мүмкүн болуучу кесепеттерин түшүнөт жана аларды жеңүүнү билет. Өрттү алдын алуу боюнча коопсуздук чараларын түшүндүрө алат (электр шаймандарын, газ жабдууларын, фейерверктерди жана аттыргычтарды коопсуз колдонуу ж.б.у.с.)	Өрт коопсуздугунун жана коопсуздуктун талаптарын бузбаган жүрүм-турумду көрсөтө алат.	
Коом	Мен жана менин үй-бүлөм	Энелер күнү. Аталар күнү. Ар түрдүү өлкөлөрдүн элдеринин үй-бүлөлүк салттары	Мыйзамга ылайык, Энелер күнү жана Аталар күнү белгиленүүчү даталарды билет. Ар кайсы өлкөлөрдөн келген адамдардын кээ бир үй-бүлөлүк салттары жөнүндө билет.	Жакындарыңыз тууралуу билдирүүлөрдү жаза алат. Бул даталарга арналган иш-чараларга катышат.	Үй-бүлөлүк мамилелердин баалуулугун жана үй-бүлөнүн жыргалчылыгын өнүктүрүүдө ата-эненин маанисин түшүнөт.
	Мен коомдомун	Жер жана эл. Дүйнө жүзүнүн өлкөлөрү жана элдери. Дүйнөдөгү этикеттин эрежелери.	Дүйнөнүн түрдүү өлкөлөрүнө жана элдерине, алардын өзгөчөлүктөрүнө мисал келтире алат. Дүйнөдө жалпы кабыл алынган этикеттин эрежелерин атай алат. Туруктуу өнүгүү максаттарын жана	Ар кандай расалар, диндер жана жашаган өлкөлөр үчүн сабырдуулукту жана сый-урмат көрсөтө алат.	Планетадагы маданий көп түрдүүлүктүн баалуулугун жана глобалдык баалуулуктардын калыптанышын түшүнөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			5-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
		Туруктуу өнүгүү максаттары (ТӨМ)	алардын маанисин түшүндүрө алат.		Планетадагы жашоону жакшыртуу үчүн мүмкүнчүлүктөрдү тааныйт.
	Эл эмгеги	Жаңы технологиялардын заманы. Келечектеги кесиптер	Адам эмгегинин жаңы түрлөрүнүн пайда болушунун себептерин түшүндүрө алат.	Адам жашоосунун ар кандай тармактарында технологиялык өнүгүүнүн кээ бир мисалдарын талдай алат.	Окуунун жана үзгүлтүксүз өнүгүүнүн маанилүүлүгүн түшүнөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			5-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
Коом	Мен Кыргыз Республикасынын жаранымын	Кыргызстан дүйнөлүк коомчулукта. Кыргызстан дүйнө картасында. Кыргыз Республикасына кошуна өлкөлөр. Кыргызстандын атактуу улуу инсандары. Кыргызстандын маданий мурастары. Азыркы Кыргызстандын маданияты.	Кыргызстандын коңшу өлкөлөрүн атай алат жана аларга мүнөздөмө бере алат: Кыргызстанга салыштырмалуу жайгашкан жери, аларда жашаган элдер, жаратылыш жана маданий өзгөчөлүктөрү.	Кыргызстанды дүйнөлүк картадан таап, анын жайгашкан жерин мейкиндик-географиялык ориентация терминдери менен сүрөттөп бере алат (түндүк-түштүк, Евразия континенти). Кыргызстандын маданий мурастары жөнүндө маалымат бере алат.	Ар түрдүү улуттардын, диндердин жана маданияттын өкүлдөрүнө толеранттуу мамиле кылат.
			Кыргызстандын атагын чыгарган улуу айымдар менен мырзалардын атын атап, алардын жетишкендиктери тууралуу айтып бере алат.		
	Каржы дүйнөсүндө	Ар кандай өлкөлөрдүн акча бирдиктери.	Ар кайсы өлкөлөрдүн валюталарына мисал келтире алат.	Акчаны конвертациялоо боюнча бир нече жөнөкөй мисалдарды чече алат.	Финансылык мамилелер дүйнөсүндө адаптациялоонун

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			5-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
		Милдеттүү жана кошумча чыгымдар. Үй-бүлөлүк бюджетти кантип пландаштыруу керек.	Милдеттүү жана факультативдик чыгымдарды талдай алат жана жыйынтык чыгара алат.	Жеке каржы планын түзө алат.	негизги көндүмдөрүн көрсөтө алат
Коом	Маалымат агымында	Маалыматтарды берүүдөгү технологияларды өнүктүрүү. Электрондук почталар, билдирүүлөр. Нетикет эрежелери.	Маалыматтарды берүүдөгү технологиялардын өнүгүшүн түшүндүрө алат.	Мобилдик аппараттарды колдонууда этикеттин эрежелерин түшүндүрүп, сактай алат. Нетикеттин эрежелерине ылайык электрондук каттарды (мессенджерлердеги билдирүүлөрдү) түзөт жана жөнөтө алат. Маалыматты ар кандай форматта бере алат (билдирүү, сүрөт, график, таблица ж.б.).	Виртуалдык чөйрөдө байланыш жана коопсуздук эрежелерин сактоонун маанилүүлүгүн түшүнөт.
	Коомдогу коопсуздук	Бейтааныш адамдар менен байланышта болгон сактык чаралары.	Бейтааныш адамдар менен баарлашууда, эл көп жерлерде коопсуздук эрежелерин түшүндүрө алат. Кооптуу кырдаалдарда өзүн-өзү коргоонун негизги ыкмаларын билет. Виртуалдык байланышта көйгөйлөр	Элден качуунун маанилүүлүгүн түшүндүрөт. Ситуациялык маселелерди чечүүдө класста санариптик чөйрөдө (чаттар, социалдык тармактар) коопсуз байланышты көрсөтө алат.	Өзүнүн жана айланасындагылардын өмүрүнүн жана ден соолугунун баалуулугун, коопсуз жүрүм-турумдун зарылдыгын билет.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			5-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
			пайда болгондо иш-аракеттердин алгоритмин түшүндүрө алат.		
Коом		Жол кыймылынын мыйзамдары	Велосипед же электр скутер менен көчөдө баратканда жол эрежелерин тизмектей алат. Темир жол өтмөктөрүнүн жанында жүрүм-турум эрежелерин түшүндүрө алат.	Кооптуу кырдаалдарды азайтуу үчүн жол колдонуучусу катары алган билимдерин колдонуңуз.	Ал өзүнүн жана айланасындагылардын өмүрүн жана ден соолугун сактоо үчүн өзүнүн жоопкерчилигин билет.
Табигый илим	Биздин денебиз	Адам денесинин системалары Биринчи жардам	Жаракат, күйүк, көгөргөн, үшүк, чакканда биринчи жардам көрсөтө алат; көзгө, кулакка же мурунга бөтөн зат кирсе же мурундан кан кетсе биринчи жардам көрсөтө алат.	Дене системаларынын (кан айлануу, дем алуу, тамак сиңирүү, нерв ж.б.) функциялары жөнүндө теориялык билимдерин ден соолукту сактоо маселелерин чечүү үчүн колдоно алат	Адамды табияттын бир бөлүгү катары кабыл алат. Өзүнүн жана айланасындагылардын ден соолугунун баалуулугун түшүнөт. Сергек жашоо образын карманат.
	Дүйнөнү кантип тааныйбыз	Жер шарында жана картада. Адамдын космосту изилдөөсү. Өткөндөн келечекке: дүйнөнү өзгөрткөн ачылыштар	Физикалык картадагы жана глобустагы символдорду билет. Чоң географиялык объекттердин аталыштарын билет.	Картадан жана глобустан океандарды, континенттерди жана дүйнөнүн бөлүктөрүн табат, алар жөнүндө маалыматтарды көрсөтөт. Мурунку жана азыркы учурдун ачылыштары, адамдын космос	Жер планетасынын уникалдуулугун жана анын табиятынын көп түрдүүлүгүн тааныйт. Цивилизациянын өнүгүшү үчүн илимди өздөштүрүү маанилүү экенин түшүнөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			5-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
				мейкиндигин изилдөөлөрү жөнүндө маалыматтарды табат жана көрсөтөт.	
Мекенимдин жаратылышы	Курчап турган жаратылыш дүйнөсү	Континенттер жана дүйнөнүн бөлүктөрү. Дүйнөлүк океан. Континенттерди кыдыруу	Бүткүл дүйнөлүк океанды түзгөн объекттерди ажыратып, мүнөздөй алат. Дүйнөнүн континенттерин жана бөлүктөрүн атай алат, алардын негизги айырмалоочу белгилерин билет.	Глобустан жана картадан негизги географиялык объектилерди таба алат	Дүйнөнүн бүтүндүгүн түшүнөт. Адамдын ишинин жаратылышка тийгизген кесепеттерин алдын ала айта алат.
		Биз планета үчүн кандай жакшылык кыла алабыз?	Эл аралык Кызыл китептен жаныбарлар менен өсүмдүктөргө мисал келтире алат, алардын Кызыл китепке кирген себептерин түшүндүрө алат.	Өзүнүн аймактын жаратылыш ресурстарын сактоо үчүн ар кандай иш-чараларга катышат. Энергияны (жылуулукту, электр энергиясын) үнөмдөө жана сууну үнөмдүү пайдалануу боюнча өзүнүн жана үй-бүлөсүнүн иш-аракеттерин пландаштырат.	Жаратылыш ресурстарын жана экологиялык тең салмактуулукту сактоо боюнча иш-чаралардын маанилүүлүгүн тааныйт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			5-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
	Жаратылышт агы коопсуздук	Табияттагы өзгөчө кырдаалдар	Табигый өзгөчө кырдаалдарды (жер титирөө, цунами, суу ташкындары, сел, жер көчкү, тоо капталдарынын кыйрашы, токой жана талаа өрттөрү, бороон-чапкындар, тайфундар, циклондор, кургакчылык, кар көчкүлөр, жанар тоолордун атылышы) атай алат жана сүрөттөп бере алат.	Өзгөчө кырдаалдарда иш- аракет алгоритмдерин билет	Кээ бир өзгөчө кырдаалдардын пайда болушуна, климаттын өзгөрүшүнө жана алардын алдын алуу боюнча иш-аракеттерге адамдардын ролуна баа бере алат.
Мекенимдин жаратылышы		Техногендик өзгөчө кырдаалдар:	Мүмкүн болгон техногендик авариялар (химиялык заводдордо, авиакырсыктар, автомобиль жана поезд кырсыктары, өнөр жай объекттериндеги өрт, мунай жана химиялык төгүүлөр, өндүрүштүк эмиссиялар жана абанын булганышы, суу объектилериндеги (плотиналар, гидротехникалык курулуштар) техногендик авариялар) жөнүндө билет.	Өзгөчө кырдаалдарда иш- аракет алгоритмдерин билет	Техногендик мүнөздөгү өзгөчө кырдаалдардын келип чыгышындагы адамдардын ролуна жана аларды болтурбоо боюнча иш-аракеттерге баа бере алат.
		Шаардагы жана айылдагы үй жаныбарлары.	Жаныбарлардан жаракат алуу (тырма, тиштөө) мүмкүндүгүн, алардын кесепеттерин сүрөттөп бере алат.	Үй жаныбарлары менен баарлашууда жана аларга кам көрүү учурунда коопсуздук чараларын сактайт.	Өз убагында медициналык жардам көрсөтүү зарылдыгын түшүнөт.

Мазмундук линия	Тематикалык линия	Мазмуну	Күтүлүүчү натыйжалар		
			5-класстын аягында окуучулар ээ болот:		
			Билим берүүчүлүк	Өнүктүрүүчүлүк	Тарбия берүүчүлүк
			Жаныбарлардын агрессиясы жана кутурма оорусунун учурлары жөнүндө билет.		
		Күндүн коркунучтуу нурлары.	Күндүн коркунучтуу нурларынан коргонуунун эрежелерин жана чараларын санап, түшүндүрүп бере алат.	Күндөн коргоочу эрежелерди сактайт.	

4. ОКУТУУНУН НЕГИЗГИ МЕТОДДОРУ, ФОРМАЛАРЫ ЖАНА ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

“Мен жана дүйнө” сабагын окутууда компетенттүүлүк мамилени, функционалдык сабаттуулукту өнүктүрүүгө басым жасоону эске алуу менен “Мен жана дүйнө” предметин окутуунун негизги технологиялары болуп төмөнкүлөр саналат:

- Инсанга багытталган окутуу технологиясы
- Оюн технологиялары
- Өнүктүрүү окутуу технологиясы
- Проблемалык окутуу технологиялары
- Дифференциацияланган инструкция
- Критикалык ой жүгүртүүнү өнүктүрүү технологиясы
- Коллективдүү чыгармачылык эмгектин технологиясы
- Изилдөө жана долбоорлоо технологиялары
- Маалымат жана коммуникация технологиялары

Пландаштырылган билим берүү натыйжаларына жетүү үчүн мугалим окуу процессин уюштуруунун ар кандай формаларын колдонот:

- сабак (стандартты жана стандарттуу эмес),
- экскурсия,
- майрам,
- лабораториялык иштер, практикалык иштер,
- изилдөө, долбоор иши (топтук, жеке)

Окутуунун жүрүшүндө ар бир окуучуда мектептеги окуу китебине гана эмес, башка булактарды жана заманбап маалымат каражаттарын да колдонуу жөндөмүн калыптандыруу максатка ылайыктуу.

5. БААЛООНУН НЕГИЗГИ ЫКМАЛАРЫ ЖАНА ЖОЛДОРУ

Өнүгүү деңгээлинде предметтик компетенттүүлүктөрү башталгыч мектепте билим берүүнүн белгилүү бир этабында окуучулардын өздөштүрүүлөрү милдеттүү болгон билим берүү натыйжаларынын жыйындысы аркылуу аныкталат жана бааланат.

Билим берүүнүн натыйжаларына мониторинг жүргүзүү үчүн төмөнкүлөр колдонулат:

- Оозеки жооптор
- Практикалык чыгармачылык тапшырмалар
- Жазылган тапшырмалар
- Долбоор жана изилдөө иш-чаралары

Башталгыч мектепте «Мен жана дүйнө» предмети боюнча баалоо билим берүү натыйжаларына жетүүдөгү ийгиликтерди өлчөөдө да, жаш окуучулардын өзүн-өзү сыйлоо сезимин калыптандырууда, өзүн өзү жөнгө салуу жөндөмүн жана инсандык өнүгүүсүн калыптандырууда да маанилүү роль ойнойт. Мугалим жетишкендиктерди баалоо үчүн негизги стратегияларды колдонот:

- 1) окуучунун алгачкы жана акыркы жыйынтыктарынын өз ара байланышы, б.а. прогресстин жеке динамикасы бааланат;
- 2) алынган натыйжанын критерийлер менен байланышы.

Башталгыч класстарда окуучулардын жетишкендиктерин баалоо төмөнкү принциптердин негизинде жүргүзүлөт:

критерийлер - олуттуу көзөмөлдөө жана баалоо критерийлерге негизделет;

окуучулар менен биргеликте иштелип чыккан критерийлер бир тараптуу жана өтө так, бардык окуучуларга алдын ала белгилүү болушу керек;

өзүн-өзү сыйлоо артыкчылыгы - окуучунун өзүн-өзү баалоосу мугалимдин баалоосунан алдыда болушу керек; башталгыч мектепте окуучуларды белгилүү критерийлер боюнча өз эмгегин жана башкалардын ишин баалоого үйрөтүш керек;

ийкемдүүлүк жана өзгөрмөлүүлүк - мазмунду көзөмөлдөө жана баалоого окутуунун натыйжаларын изилдөө үчүн ар кандай процедураларды жана методдорду колдонуп, окуучуларга алардын натыйжаларын ар кандай жолдор менен көрсөтүү мүмкүнчүлүгүн берүү жана иш-аракеттердин ар кандай түрлөрү кирет,

методдордун жана каражаттардын шайкештиги жана адекваттуулугу - өлчөнө турган натыйжаларга негизделген баалоо, окуучулар мурда үйрөнүлгөн материалга байланыштуу маселелерди жана тапшырмаларды колдонуу менен бааланат.

Материалдын мазмунун түшүнүү жана өздөштүрүү деңгээли жөнүндө маалыматтарды чогултуу үчүн баалоонун ар кандай түрлөрүн жана ыкмаларын колдонуу мугалимге окуучулардын билим берүү муктаждыктарына ылайык окутууну дифференциялоого мүмкүндүк берет.

1-3-класстарда жыйынтыктарга жетишүүнүн ийгилигин баалоо сапаттык жана сыпаттамалык баалоо ыкмаларын колдонуу менен белги коюлбай жүргүзүлөт. Мугалим формативдүү баалоого негизги басым жасайт, баалоо окуу процессинин бир бөлүгү катары колдонулат жана окууну окуучунун деңгээлине жана керектөөсүнө ылайыкташтыруу үчүн колдонулат.

4-класстан баштап окуучуларга баа коюлат, бирок бүткүл билим берүү мезгилинде төртүнчү класстын аягына чейин баалоо үчүн баалар да, сапаттык жана сыпаттама методдору да колдонулат (баалоо критерийлери боюнча жазуу жана оозеки пикир, баалоо рубрикаларын колдонуу менен жыйынтыкка жетүү деңгээлин баяндоо ж.б.).

Натыйжалуу баа берүү үчүн мугалим:

- окуу процессинде үзгүлтүксүз, оң жана конструктивдүү пикирлерди (жазуу жана оозеки) камсыз кылат;
- окуучулардын окуу натыйжаларына жетүүдөгү ийгиликтерине жана инсандык өнүгүүсүнө мониторинг жүргүзөт, ар бир окуу жылынын аягында окуунун натыйжасына же инсандык өнүгүү критерийлерине карата сыпаттама баалоону камсыз кылат;
- баалоонун ар кандай ыкмаларын жана формаларын, анын ичинде өзүн-өзү баалоо, өз ара баалоо, сапаттык баалоо каражаттарын (студенттердин портфолиосу, байкоо, өнүктүрүү карталары ж.б.) колдонот;
- көйгөйлөрдү биргелешип чечүү үчүн ата-энелерге (мыйзамдуу өкүлдөрдү) окуучунун окуу процессиндеги ийгиликтери жана кыйынчылыктары жөнүндө маалымдайт;
- экинчи класстын экинчи жарымынан баштап ар бир окуучуга баа коюлган отчеттук баракчаны даярдайт;

- Биринчи жана төртүнчү класстарды аяктагандан кийин, ал окуучунун окуу жана жеке жетишкендиктерин сапаттык мүнөздөмө жазат.

«Мен жана дүйнө» предмети боюнча натыйжаларга жетишүү деңгээлин өлчөө үчүн мугалим баалоо иштеринин ар кандай түрлөрүн жана контролдук-өлчөө материалдарын колдонот.

Предметтин өзгөчөлүгү билим берүүнүн көпчүлүк натыйжалары үчүн жемиштүү милдеттер (тапшырмалар) билимди жана көндүмдөрдү колдонуу үчүн, аларды чечүүдө окуучу өзүнүн маалыматтык продуктусун түзүүсү камтылат: корутунду, баа ж.б.

“Мен жана дүйнө” предмети боюнча билимди жана көндүмдөрдү контролдоо жана баалоо үчүн төмөнкүлөр колдонулат:

- ✓ жеке жана фронталдык оозеки тесттер (сүйлөшүү, аңгеме),
- ✓ чыгармачылык милдеттери,
- ✓ көп убакытты талап кылган деталдуу жоопту талап кылбаган ар кандай жазуу иштери,
- ✓ карталар, приборлор, макеттер, лабораториялык жабдуулар менен өз алдынча практикалык иштөө.
- ✓ графикалык иштер (чиймелер, схемалар, схемалар, чиймелер ж.

Кызматташтык, чыгармачылык жана өзүн-өзү жөнгө салуу көндүмдөрүн баалоо үчүн долбоордук жана илимий (же чыгармачылык) тапшырмалар пландаштырылат. Ар бир класс үчүн бул иштердин тизмеси жана жыйынтыктоочу жылдык баадагы салмагы окуу планында жана баалоо планында көрсөтүлгөн.

Таблица – 3. «Мен жана дүйнө» предметинин жыйынтыгын баалоо боюнча баалоо иштеринин түрлөрү

№р/р	Баалоо иштеринин сунушталган түрлөрү	Баалоо салмактарынын болжолдуу бөлүштүрүлүшү ¹
1.	Оозеки жооптор, сабак учурунда презентациялар	40%
2.	Жазуу тапшырмалары (тесттер, тапшырмалар ж.б.)	20%
3.	Долбоор, изилдөө иштери	40%
		100%

Баалоонун негизги максаты – окуу материалынын фактылары боюнча, балдардын жөнөкөй тыянак чыгаруу, жалпы пикирлерин айтуу, кошумча булактардан мисалдарды келтирүү, татаал билимдерди колдонуусу аркылуу билимин текшерүү.

Дифференциацияланган тапшырмаларды түзүү максатка ылайыктуу, бул текшерүүгө жана андан аркы иште окуучулардын прогрессинин жеке темптерин эске алууга мүмкүндүк берет.

Оозеки жоопту санариптик баалоонун (баасынын) мүнөздөмөсү

¹Жыйынтыктоочу баадагы баалоо салмагын бөлүштүрүү

1-3-класстарда баа белги коюлбайт. Мугалим бүтүрүү критерийлерине ылайык аткарылган иштин жыйынтыгы боюнча сыпаттамаларды жана комментарийлерди колдонот.

4-5-класстарда 5 баллдык баалоо киргизилет.

"5" деген баа окуучуга, эгерде ал өзүнүн байкоолорун колдонуу менен окуу материалын аң-сезимдүү жана логикалык жактан берсе, объекттер менен жаратылыш кубулуштарынын ортосундагы байланыштарды түзсө (программалардын чегинде берилет), практикалык иштерди туура аткарса жана берилген бардык суроолорго толук жооп берсе, алган билимин практикада колдоно билсе.

"4" деген баа окуучуга, эгерде анын жообу негизинен «5» деген баага коюлган талаптарга жооп берсе, бирок окуучу фактылык материалды баяндоодо, кээ бир практикалык иштерди колдонууда кээ бир так эместиктерге жол берсе. Окуучу бул кемчиликтердин баарын мугалим көрсөткөндө өзү оңой эле оңдойт.

"3" деген баа окуу материалынын негизги мазмунун өздөштүрсө, бирок фактылык каталарды кетирсе, өз байкоолорунун натыйжаларын колдонууну билбесе, практикалык иштерди аткарууда программада каралган объектилер менен жаратылыш кубулуштарынын ортосундагы байланышты түзүүдө кыйынчылыкка дуушар болсо, бирок саналып өткөн кемчиликтерди мугалимдин жардамы менен оңдой алса берилет.

"2" деген баа эгерде ал программалык материалдардын көпчүлүгүн билбегендигин көрсөтсө жана мугалимдин жардамы менен да практикалык иштерди аткара албаса берилет.

Текшерүүнүн тесттик формасы салттуу контролдук иштерге салыштырмалуу көзөмөлдөнүүчү материалдын көлөмүн олуттуу көбөйтүүгө мүмкүндүк берет жана ошону менен натыйжалардын маалыматтуулугун жана объективдүүлүгүн жогорулатуу үчүн өбөлгөлөрдү түзөт. Тест орточо татаалдыктагы тапшырмаларды камтыйт. Текшерүү бүткөндөн кийин да, бөлүмдөр боюнча да жүргүзүлүшү мүмкүн.

Негизги деңгээл 0 - 60%	60 - 75%	75 - 90%	90 - 100%
"2"	"3"	"4"	"5"

Чыгармачыл долбоордун ишин баалоо үчүн мугалим балдар менен бирге баалоо критерийлерин иштеп чыгат.

Практикалык иштерди, чыгармачылык иштерди аткаргандыгы үчүн баа коюуда:

"5" ("мыкты») деп белгиленет, эгерде окуучу:

- иш өз алдынча жана чыгармачылык менен аткарса,
- белгиленген талаптарды (критерийлерди) эске алуу менен;

"4" ("жакшы") деп белгиленет, эгерде окуучу:

- иш өз алдынча аткарса;
- белгиленген критерийлер жарым-жартылай аткарылбаса

"3" ("канааттандырылгыч") деп белгиленет, эгерде окуучу:

- окуучунун иштеги өз алдынчалыгы төмөн болгон;
 - ишти белгилүү бир талаптарды бузуу менен жүргүзсө;
- "2" ("канааттандыралык эмес")** – мүмкүндүк берилбейт, анткени ал баланын чыгармачылыкка болгон муктаждыгын жана кызыгуусун өчүрүшү мүмкүн.

Долбоор ишин аяктоо үчүн болжолдуу критерийлер

- Корутундулардын тапшырмага ылайык келиши
- Дизайн
- Коргоо (презентация, суроолорго жооп)
- Иш процесси: чыгармачылык, ар кандай булактарды пайдалануу, түзүлгөн продукциянын сапаты, топ менен иштөө жөндөмдүүлүгү ж.б.

6. ОКУУ-МЕТОДИКАЛЫК ЖАКТАН КАМСЫЗДОО

1. UMK Cambridge башталгыч мектеби, Science 1,2,3,4 класстар Marshall Cavendish Education Pte Ltd.
2. «Мекен таануу» окуу-методикалык комплекси 1-4-класстар авторлору Мамбетова З.Ж., Архипова Т., Адилова, Бухова Е.А., Солошенко О.В., Шаповалова Е.П.
3. Иш дептерлери “Мен жана дүйнө” 3, 4-класстар, автору: Бухова Е.А., Солошенко О.В., Шаповалова Е.П.
4. “Мен жана дүйнө” окуу китеби, автору: Солошенко О.В., Токтобаева Г.Д.
5. IBilim электрондук ресурсу <https://ibilim.edu.gov.kg/>
6. Финансылык сабаттуулукту өнүктүрүү маселелери <https://finsabat.kg/education/education-students>,
7. Коопсуздук боюнча сабактар. Окуу-методикалык колдонмо.
8. 2020-жылдан баштап Кембридж башталгыч илим окуу планы (0097).
9. <https://safe.edu.kg/publications/uroki-bezopasnosti-izd-2-e-dopolnennoe/>
10. https://eu2web.s3.amazonaws.com/media/attach/2019/12/14/security_lessons_kg.pdf

7. ГЛОССАРИЙ

Баа – мамлекеттик жана предметтик стандарттарда бекитилген окуучулардын компетенцияларынын өнүгүү даражасын сапаттык жактан аныктоо.

Баалоо – алынган билим берүүнүн натыйжалары пландаштырылганга канчалык деңгээлде дал келээрин аныктоо үчүн билим берүүнүн сапатын жогорулатуу максатында окуучулардын когнитивдик (когнитивдик), аффективдик (эмоционалдык-баалуулук) жана жүрүм-турумдук ишмердүүлүгүнө, мугалимдин, класстын, мектептин ишине мониторинг жүргүзүүнүн системалуу процесси.

Баалоо критерийлери - бул белги, анын негизинде бир нерсени баалоо, аныктоо же классификациялоо, талкуу предметинин так иштелип чыккан мүнөздөмөлөрү.

Билим берүүдөгү инклюзия – бул ар түрдүү окуучулардын муктаждыктарына ылайыкташуу үчүн мектептеги маданиятты, саясатты жана практиканы өзгөртүү зарылдыгын таануу, ошондой эле бул мүмкүнчүлүккө тоскоол болгон бардык тоскоолдуктарды жоюу боюнча милдеттенме.

Гендер – бул адамдын коомдогу жүрүм-турумун жана бул жүрүм-турумдун кандай кабыл алынарын аныктаган социалдык гендер.

Гендердик билим берүү – бул аялдардын, эркектердин социалдык жүрүм-турумун жана турмуштун ар кандай чөйрөлөрүндө алардын ортосундагы мамилелерди аныктоочу маданий мүнөздөмөлөрдүн жыйындысын калыптандыруу максатында балага таасир этүүнүн татаал процесси.

Гендердик дискриминация – жынысы боюнча дискриминация.

Гендердик стереотиптер - тигил же бул коом үчүн белгилүү бир мезгилде туруктуу болгон эркектер менен аялдардын ортосундагы айырмачылыктар жөнүндө идеялар.

Глобалдык компетенттүүлүк - төмөнкү глобалдык компетенцияларды камтыган көп өлчөмдүү жөндөмдүүлүк: глобалдык жана маданияттар аралык маселелерди изилдөө, ар кандай дүйнө таанымдарды жана көз караштарды түшүнүү жана баалоо, башкалар менен ийгиликтүү жана сый мамиледе болуу, жамааттык бакубаттуулук жана туруктуу өнүгүү үчүн аракеттерди көрүү.

Дискриминация - бул раса, тери түсү, жынысы, тили, дини, саясий же башка ишенимдери, улуттук же социалдык теги, мүлктүк абалы, төрөлүшү же башка жагдайлар боюнча жасалган ар кандай айырмачылык, четтетүү, чектөө же артыкчылык берүү, анын максаты же натыйжасы бардык адамдар үчүн укуктар менен эркиндиктерди тең негизде таанууну, пайдаланууну же ишке ашырууну жокко чыгаруу же кемсинтүү болуп эсептелет.

Дүйнөлүк жарандык – булар глобалдык масштабда глобалдуу ой жүгүрткөн адамдардын жана жамааттардын социалдык, саясий, экологиялык жана экономикалык аракеттери; Бул биз дүйнөнүн бир бөлүгү экенибизди жана ар бирибиз дүйнөнү жакшы жакка өзгөртүүгө жөндөмдүү экенибизди түшүнүү.

Жашыл көндүмдөр (Жашыл жөндөмдөр) - бул туруктуу жана ресурска натыйжалуу коомдо жашоо, өнүгүү жана аны колдоо үчүн керектелген билимдер, баалуулуктар жана мамилелер. Бул – айлана-чөйрөбүздү экологиялык жактан таза, энергияны үнөмдүү жана коопсуз кылууга көмөктөшчү нерселердин жыйындысы.

Жумшак көндүмдөр (Soft skills) – командалык ишти уюштуруу, башкалар менен сүйлөшүүлөрдү жүргүзүү жана сүйлөшүү жөндөмдүүлүгүн, чыгармачылыкты, үйрөнүү жана өзгөрүүгө ыңгайлашуу жөндөмүн камтыган көндүмдөрдүн кеңири спектри.

Изилдөө иштери - бул балдар үчүн жеткиликтүү жана ар кандай деңгээлдеги өз алдынчалыктын изилдөө ыкмаларын колдонуу менен изилдөөлөрдү же анын бир бөлүгүн ишке ашырууга багытталган окуучулардын атайын уюштурулган чыгармачылык таанып-билүү иш-аракети.

Илимий сабаттуулук – адамдын табият илимдерин өнүктүрүүгө жана алардын жетишкендиктерин колдонууга байланышкан маселелер боюнча жигердүү жарандык позициясын ээлөө жөндөмдүүлүгү, анын табигый илимий идеяларга кызыгуусу.

Инклюзивдүү мамиле - бардыгы үчүн жагымдуу жана жеткиликтүү болууга тийиш болгон социалдык жана физикалык чөйрөнү өзгөртүү.

Интеграция – адам, коом жана жаратылыш жөнүндөгү билимдерди бириктирүү, байланыштыруу, анын негизинде балдарда дүйнөнүн толук картинасын калыптандыруу;

Киберкоопсуздук - маалыматтардын купуялуулугун, бүтүндүгүн жана жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу үчүн коопсуздук чараларын колдонуу процесси.

Компетенттүүлүк - адамдын билимин, тарбиялык жана турмуштук тажрыйбасын, баалуулуктарын жана ыктарын колдонуу менен реалдуу турмуштук кырдаалдарда пайда болгон көйгөйлөрдү жана типтүү милдеттерди чечүүгө жөндөмдүүлүгүн аныктоочу интегралдык мүнөздөмө.

Коопсуз билим берүү чөйрөсү - окуучуларга зыяндуу же кооптуу факторлордун таасири жокко чыгарылган, же алардын таасиринин деңгээли белгиленген стандарттардан ашпаган окуу шарттарын камсыз кылган чөйрө.

Коркунуч - булар адамдын өмүрүнө жана ден соолугуна, жаратылыш жана экологиялык чөйрөгө коркунуч келтирген ар кандай көрүнүштөр.

Критериалдык баалоо – бул процесстин бардык катышуучуларына алдын ала белгилүү болгон, билим берүүнүн максаттарына жана мазмунуна туура келген, окуучулардын негизги жана предметтик компетенцияларын калыптандырууга көмөктөшүүчү так аныкталган, жамааттык түрдө иштелип чыккан критерийлер менен окуучулардын окуу жетишкендиктерин салыштырууга негизделген процесс;

Маалыматтык коопсуздук Конституциялык укуктарды жана эркиндиктерди ишке ашыруудан, жеке коопсуздукту камсыз кылуудан, жашоонун сапатын жана деңгээлин жогорулатуудан, физикалык, руханий жана интеллектуалдык өнүгүүдөн, ар кандай социалдык субъектилердин жана коомдун маалыматтык чөйрөсүнүн адамдын психикасына жана социалдык-маданий өнүгүүсүнө маалыматтык таасиринен келип чыккан коркунучтардан коргоону камтыган адамдын негизги кызыкчылыктарын коргоону камсыз кылууну камтыйт.

Медиа сабаттуулук - маалымат гигиенасы, талдоо жана медиа продуктыларды түзүү.

Мектеп окуучуларынын долбоордук иш-чаралары - бул таанып-билүү, билим берүү, илимий-изилдөө жана чыгармачылык иш-аракет болуп саналат, анын натыйжасында продукт түрүндө берилген маселенин чечими пайда болот.

Нетикет– (неологизм – “тармак” деген сөздөрдүн кошулмасы. (Англисче.таза) жана "этикет") - Тармактардагы байланыш, жүрүм-турум эрежелери, көпчүлүк карманган интернет коомчулугунун салттары жана маданияты.

Окутуунун технологиясы - максаттарды (окуу натыйжаларын) так жана конкреттүү коюуну жана аларга натыйжалуу жетишүүнү камсыз кылган окутуунун ушундай ыкмаларын жана усулдарын колдонууну камтыган мугалим менен окуучунун өз ара аракеттенүүсүнүн модели. Окутуу технологиясы мугалим менен окуучулардын конструктивдүү өз ара аракеттенүүсүн камсыз кылуучу когнитивдик ишмердүүлүктүн стратегияларына негизделген.

Өзгөчө кырдаал (ЧС) - адамдардын өлүмүнө, адамдардын ден соолугуна же айлана-чөйрөгө зыян келтириши мүмкүн болгон же алып келиши мүмкүн болгон авариянын, коркунучтуу жаратылыш кубулушунун, кыйроонун, оорунун жайылышынын, табигый же башка кырсыктын натыйжасында белгилүү бир аймакта түзүлгөн кырдаал.

Өзүн сыйлоо - Бул адамдын жүрүм-турумун жана иш-аракетин, анын инсандыгынын маанилүүлүгү жана башка адамдар арасындагы активдүүлүгү жөнүндө идеяларын, өзүн-өзү баалоо, анын күчтүү жана алсыз жактарын, сапаттарын жана сезимдерин жөнгө салууга катышкан жеке жаңы формация.

Өзүн-өзү жөнгө салуу - өз аракеттерин жана жүрүм-турумун өз ыктыяры менен башкара билүү. Өзүн-өзү жөнгө салуу иш-аракеттин аң-сезимдүү максаттары, олуттуу шарттардын модели, аракеттердин программалары, натыйжаларды баалоо жана оңдоо сыяктуу компоненттерден турат.

Өзүн-өзү таануу – Бул өз алдынча окууга жана өз алдынча түшүнүүгө багытталган процесс. Адам өзүн жана аны курчап турган дүйнөнү түшүнүшү керек.

Продуктивдүү өз ара аракеттенүү - Бул өз ара түшүнүшүүгө жана өз ара жардамга негизделген, жеке жана топтук олуттуу өзгөрүүлөргө жетишүүгө алып баруучу, максаттуу, макулдашылган баарлашуунун, жүрүм-турумдун жана ишмердүүлүктүн системасы.

Психологиялык жана маалыматтык коопсуздук зомбулуктун ар кандай түрүн болтурбоо, жынысына, расасына, социалдык тегине, динине, ден соолук абалына жана башка факторлорго карабастан инсандын өнүгүшүнө көмөктөшүүчү толеранттуу, достук чөйрөнү уюштурууну, ошондой эле зыяндуу маалыматтык таасирлерден коргоону камтыйт.

Туруктуу өнүгүү – жаратылышты коргоо, жеке жана коомдук ден соолукту чыңдоо жана келечек муундарды бул мүмкүнчүлүктөн ажыратпай, азыркы муундун турмуштук муктаждыктарын канааттандырууга жетишүүчү ресурстарды пайдалануунун модели, адамдар менен жаратылыштын өз ара аракеттенүүсүнүн модели.

Физикалык коопсуздук коопсуз имараттарды, курулуштарды, инфраструктураны, коопсуздукту, антитеррордук коргоону билдирет.

Финансылык сабаттуулук - каржыны натыйжалуу башкаруу, негизги экономикалык көндүмдөрдү өздөштүрүү, инсандын жана коомдун финансылык бакубаттуулугун жогорулатууга салым кошуу, ошондой эле экономикалык турмушка катышуу мүмкүнчүлүгү.

Функционалдык сабаттуулук – бул адамдын сырткы чөйрө менен байланышка кирүү жана алган билимин иш жүзүндө колдонуу менен ага ыңгайлашып, иштей билүү жөндөмү.

Экологиялык коопсуздук – айлана-чөйрөнү жана адамдын турмуштук маанилүү кызыкчылыктарын мүмкүн болуучу терс антропогендик жана табигый таасирлерден, табигый жана техногендик өзгөчө кырдаалдардан жана алардын кесепеттеринен коргоонун абалы.

Экологиялык коопсуздук коопсуз тамак-аш, гигиена жана санитария, эмеректердин, жабдуулардын сапаты, микроклимат маселелерин жөнгө салууну, жарыктандыруу жана жалпы билим берүү уюмдарынын химиялык булгануу коркунучун жоюу камтыйт.

Экосистема - бардык тирүү организмдерди бириктирүүчү система, ошондой эле алардын жаратылыш менен жана бири-бири менен өз ара аракеттенүүсү.